

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Andra Kammaren. N:o 41.

Tisdagen den 12 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 2 och 3;

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 51 och 52 samt Memorial N:o 53; och

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 29).

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 58, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nädiga proposition angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden än äfven en inom Riksdagen i ämnet väckt motion.

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, *dels att* den Dramatiska teaterns fasta egendom jemte de lösa inventarier, som teaterdirektionen pröfvade vara obehöfliga i följd af de två scenernas sammanslagning, måtte vid innevarande spelårs slut den 1 nästkommande Juli öfverlätas å Hans Maj:t Konungen, mot det att Hans Maj:t åtog sig att af egna medel, utan statsverkets betungande, betala den skuld, hvori teatrarne då häftade; *dels ock* att Riksdagen, med förklarande att det å riksstatens sjunde hufvudtitel nu uppförda anslag å 60,000 kronor ej blefve nedsatt eller indraget, så länge Hans Maj:t Konungen understödde teatern med enahanda belopp, måtte medgifva att, der

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

omständigheterna sådant föranledde, Kongl. Maj:t egde rätt att till enskild person eller bolag under visst antal år till begagnande upplåta Stora teaterns fasta och lösa egendom med rätt att uppbära alla teaterns inkomster, nyss nämnda anslag deri inbegripet, mot skyldighet för den enskilde personen eller bolaget att underkasta sig de villkor och förpligtelser, som funnes i ett den nädiga propositionen bilagdt protokoll öfver finansärenden omförmälda.

I sammanhang med denna Kongl. Maj:ts proposition hade Utskottet till behandling förehaft en af Friherre R. *Klinckowström* inom Första Kammaren väckt motion (N:o 13), deruti af anförda skäl hemstälts:

a) att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t i underdänig skrivelse hemställa, att vården, tillsynen och ansvaret öfver de Kongl. teatrarne öfverlemnas åt *Staten*, att såsom en nationalinrättning om händer tagas;

b) att denna nationalteaters alla angelägenheter öfverflyttas till Ecklesiastikdepartementet, och att Herr Statsrådet och Chefen för detta statsdepartement föredrager alla hithörande ärenden, likasom det sker för andra statsinstitutioner;

c) att en komité tillsättes, hvilken — förutsatt att Konungen bifaller de i punkterna a) och b) gjorda hemställanden — eger undersöka och utreda alla de Kongl. teatrarne finansiella och ekonomiska förhållanden; föreslå hvad, till följd af denna förändring af de Kongl. teatrarne till en statsinrättning, kan vara nyttigt och nödigt; de reglementen och föreskrifter, som dervid böra lända till efterrättelse, med mera dylikt, för att till nästkommande Riksdag öfverlemnas; hvarefter Riksdagen då torde fatta beslut öfver de med detta teatrarne öfvertagande förenade kostnader med mera dylikt;

d) att, för den händelse Hans Maj:t Konungen bifaller Riksdagens ofvannämnda hemställanden, Riksdagen förbinder sig så väl betala de Kongl. teatrarne nuvarande skulder som framdeles anslå nödiga årliga medel på riksstaten för teatrarne syftesenliga verksamhet, vård och underhåll, med mera. Dock *med vilkor* att det årliga bidrag, Hans Maj:t Konungen täcktes lemna nämnda teatrar, eller omkring 70,000 kronor, afdrages Högstdensammes hofhållningssumma å första hufvudtiteln.»

Utskottet hade, i anledning af berörda framställningar, gjort följande hemställanden:

a) att Riksdagen, under förbehåll och vilkor att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern, må *medgifva*, *dels* att den Dramatiska teaterns fasta egendom jemte de lösa inventarier, som teaterdirektionen pröfvar vara obehöfliga i följd af scenernas sammanslagning, må vid innevarande spelårs slut den 1 nästkommande Juli öfverlätas å Hans Maj:t Konungen, mot det att Hans Maj:t åtager sig att af egna medel, utan statsverkets betungande, betala all den skuld, hvari teatrarne då häfta, *dels ock* att, der omständigheterna kunna sådant föranleda, Kongl. Maj:t må ega rätt att till enskild person eller bolag för viss

tid, dock ej utöfver tio år, räknade från den 1 Januari 1883, till begagnande upplåta Stora teaterns fasta och lösa egendom med rätt att uppbära alla teaterns inkomster, deri inbegripet det å riksstatsens sjunde hufvudtitel för teatern nu uppförda ordinarie anslag å 60,000 kronor, mot skyldighet för den enskilde personen eller bolaget att underkasta sig ofvan omförmälda vilkor och förpligtelser; *äfvensom förklara* att, för den händelse teatern varder på angifvet sätt till enskild person eller bolag upplåten, nyss nämnda anslag kommer att vid oförändradt belopp bibehållas för den tid dylik upplåtelse kan komma att omfatta och Hans Maj:st Konungen med enahanda belopp understödjer teatern; samt

b) att Friherre R. Klinckowströms ofvan berörda motion icke må till någon särskild Riksdagens åtgärd föranleda.»

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer mot detsamma inom Utskottet anmälda dels af Herrar Grefve *G. Sparre*, *R. Montgomery-Cederhielm*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *F. von Essen*, Friherre *R. von Kræmer*, *R. Törneblad* och *F. F. Carlson*, dels af Herrar *L. Nordenfelt* och Grefve *S. Lagerberg*, dels af Herr *F. von Strokirch*, dels af Herr *E. Laurell*, dels af Herrar *Liss Olof Larsson*, *O. B. Olsson* och *Sven Nilsson*, dels ock af Herr *C. A. Larsson*.

Sedan Utskottets hemställan i *mom. a)* blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Wieselgren, som yttrade: Om det är en sanning, att dramatiken är den högsta formen för bildande konst och ett säkert kriterium på ett folks andliga utveckling, kan det således icke vara likgiltigt för något civiliseradt folk, om hos detsamma denna konst på det ädlaste sätt utvecklas eller icke; är det vidare obestriddt, att de dramatiska konstalstren icke komma till sin fulla rätt genom att blott läsas, att det s. k. läsdramat är ett oäkta barn af den dramatiska diktningen, att ett *skådespel* bör *spelas*, bör *skådas* för att verkligen komma till den rätt, på hvilken det kan hafva anspråk, och att följaktligen ej blott berättigade utan äfven *nödvändiga* förutsättningar för den dramatiska litteraturens uppblomstring och fortfarande utveckling äro en skådespelarkonst, dramatiska konstnärer och en dramatisk scen, då kan ett förslag, sådant som det nu föredragna, icke innebära något synnerligen tilltalande; ty, såvidt jag förstår, ställer detsamma den dramatiska diktkonstens förutsättningar under *sämlre* vilkor än de böra, än de behöfva ställas.

Jag väntar naturligtvis på detta mitt uttalande det svar, att, äfven om ifrågavarande förslag skulle af Riksdagen godkännas, så har derigenom intet vidare förfång skett den dramatiska konsten; ty äfven om alla de förutsättningar, hvilka jag påpekat såsom nödvändiga, icke vidare skulle af den Kongl. scenen kunna tillgodoses, så skulle ju ändå intet hinder finnas för den *enskilda* verksamheten att taga saken om hand med fullt ut lika betryggande garantier för den dramatiska konstens uppblomstring, som någonsin den kungliga scenen må kunna erbjuda. Detta vågar jag dock betvifla. Man

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

skulle ju kunna på samma sätt invända beträffande allt hvad staten för sina kulturändamål anser vara behöfligt taga under sitt särskilda hägn. Man skulle kunna invända: låt staten upphöra att taga värd om den eller den institutionen, om allmänna undervisningen m. m.; den enskilda verksamheten skall nog upptaga saken och fylla den lucka staten lemnat! Men den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting och det skälet har således, i och för sig betraktadt, icke för mig någon bevisande kraft. Men *emot* detsamma vågar jag sätta ett positivt skäl, hvars giltighet — man skall icke kunna förneka det — torde vara af erfarenheten särskildt under senare tider bekräftadt. Den enskilda teaterverksamheten är nemligen i så hög grad beroende af allmänhetens smak, att i den mån denna smak försämras, den dramatiska konsten oundvikligen utsättes för ett sjunkande, som slutligen kan gå ända till förfall. Det är för att undvika *denna* möjlighet, som det ligger vigt uppå, att staten allt fortfarande behåller den omvårdnad om den dramatiska konsten, som han hittills haft och som jag tror att han för viktiga kulturintressens skull också hädanefter bör hafva.

Förslaget om Dramatiska teaterns försäljning synes mig innebära ett nytt bevis på, att vi ännu icke fullkomligt kommit ifrån det gamla olyckliga sättet att stundom döma den oskyldige för att rädda den skyldige eller för att begagna en gammal anekdot, från att följa exemplet från den beryktade småstad, der en skräddare svårigen förbrutit sig, men en skomakare dömdes att undergå straffet, därför att staden hade två skomakare, men endast en skräddare. Vi ega endast en opera, men deremot flera dramatiska scener: därför uppmäna man oss låta den dramatiska afdelningen af de Kongl. teatrarne bära upp straffet för hvad den lyriska förskyllat. Man har nemligen ännu icke visat, att det är den dramatiska scenen, som åsänkat de Kongl. teatrarne den skuldbörda, som närmast förorsakat det förslag, som nu till Riksdagen från Kongl. Maj:t inkommit. Teaterdirektionen har tvärtom påstått, att Dramatiska teatern icke blott burit sig utan äfven lemnat öfverskott; och jag frågar då: ligger det någon billighet i att uppoffra den dramatiska scenen, slagta hönan, som värpt guldäggen, för att med den derigenom åstadkomna summan i någon mån bidraga till gäldande af den Stora teaterns skuld?

Jag skall icke ingå i någon granskning af det inflytande hufvudstadens ofantligt många kaféer, bättre eller sämre »hundfröjder», alla dess småteatrar, med ett ord, njutningsställena för den förskämda smaken och de förderfvade sederna kunnat utöfva på teatrarne ställning. Jag skall icke heller ingå i några gissningar om huruvida eller i hvilken mån teaterstyrelsens egna fel — *sådana finnas* och jag tror att vi litet hvar känna dem — kunnat medverka till uppnäendet af det läge, hvori Kongl. teatrarne nu befinnas. Jag skall endast hålla mig vid att deras ställning för närvarande är *ohållbar*, och att hjälp behöfves. Men jag vill jemväl förklara, att jag icke önskar, att denna hjälp skall leda till den dramatiska konstens förfång; och derjemte bekänner jag öppet, att jag *icke* anser Riksdagen böra lemna någon hjälp, utan att Riksdagen också får rätt att tillse

och i någon mån kontrollera, huru teaterangelägenheterna för framtiden skötas.

Att ett bifall till förslaget om den Dramatiska scenens försäljning skulle leda till förfång för den dramatiska konsten, vågar jag påstå på den grund, att all erfarenhet gifver vid handen, att den art af dramatisk konst, hvilken för närvarande är den mest och bäst kultiverade, *icke* lämpar sig för uppförande på den stora teaterns scen. Denna scen kunde väl vara lämplig för den dramatiska litteraturens produkter uti den mera heroiska stilens dagar, under hvad man plår nämna »l'ancien régime», men den är det icke, sedan det s. k. borgerliga dramat gjort sitt intåg på scenen. Det fordras nemligen af skådespelarne ett helt annat sätt att uppträda på en större scen än på en mindre. Alla de snabba vändningarne, de hastiga replikerna, de fina betoningarne o. s. v., som äro och måste vara nödvändighetsvilkor för ett godt återgifvande af det borgerliga dramat eller ett skådespel inom någon af den moderna stilens olika brancher, gå spårlöst förlorade på en scen af den storlek och konstruktion som Kongl. operans. Härtill kommer ock, att, så vidt jag kan inse, samma antal skådespelare som förut måste kräfvast, och att således icke någon indragning eller besparing i denna riktning kan åstadkommas genom Dramatiska teaterns försäljning. Det enda man derigenom uträttar är, att skådespelarne få gå sysslolösa de qvällar, scenen af den lyriska afdelningen begagnas; och häraf torde ock blifva en säker följd, att konkurrensen från de privata scenernas sida ökas och underlättas — ty det är klart, att, om än den dramatiska scenen *nu* kan uppehålla konkurrensen med de enskilda teatrarne, detta dock icke lärer kunna ske, sedan den Kongl. teatern icke skulle upplätas för dramatiska föreställningar mer än ett fåtal aftnar i veckan.

Då jag således icke kan inse, att genom den föreslagna anordningen ens någon besparing kan ävägbringas, finner jag densamma inskränka sig till blott och bart en kupp, en »teaterkupp», för att komma ur de för tillfället trängande ekonomiska svårigheterna. Men är denna kupp också lyckad? Om vi gå in på förslaget om den Dramatiska teaterns försäljning, vill jag dock fråga, hvem som ansvarar oss för att icke efter något antal år samma förhållande som nu ånyo kan inträffa, nemligen att operan åter laborerar med en ofantlig skuldbörda, och att man åter finner sig nödsakad inkomma till Riksdagen med begäran om hjälp? Kanske skall man då fortgå på samma stråt som nu och föreslå försäljning denna gång af Kongl. Stora teatern? Det vore konsekvent; men jag undrar, om det kan vara klokt? Och jag gör redan nu samma fråga om det förslag, som leder till sådana konsekvenser?

Om teatern är en kulturanstalt — jag är den förste att beklaga, det teaterstyrelsen gifvit oss så många och grundade skäl att draga denna sak i tvifvelsmål — men *är* den, bör den åtminstone *betraktas* såsom en kulturanstalt, måste deraf också folja, att den bör fattas såsom en nationel angelägenhet och såsom sådan behandlas. Ett viktigt, ja, jag vågar säga ett af de första vilkoren för att detta skall kunna ske måste dock vara, att teaterstyrelsen ställes omedelbart under regeringens tillsyn, d. v. s. att teatern förlägges under

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.

(Forts)

något statsdepartement. Först derigenom får också Riksdagen något slags verklig garanti för, att teatrarne angelägenheter komma att skötas på ett nationen värdigt och gagnande sätt; och om de så komma att skötas, har jag för min del visst ingenting emot att nu gifva min röst för bifall till att Riksdagen öfvertager t. ex. hälften af den befintliga teaterskulden.

Af hvad jag redan sagt framgår att jag icke heller kan godkänna den del af Kongl. Maj:ts proposition, som rör rätten att öfverlåta Kongl. teatrarne på enskild person eller bolag. Om än dessa vederbörande gå till verket med de bästa afsigter i verlden, skall dock snart en väldig makt, mäktigare än alla goda föresatser, tvinga dem till afsteg derifrån; och denna farliga stormakt heter: *konkurrensen*. Vi kunna ju icke förneka att smaken i våra dagar blifvit försämrad, på många håll missriktad och förskämd. Kan då sättas i fråga, att ju icke garantierna mot ett mer eller mindre afgjordt nederlag i striden emot konkurrensen måste vara vida svagare, derest en enskild person eller ett bolag skulle blifva teaterstyrelse, än om staten åtager sig saken? Man hänvisar mig till punkten om censuren. Den innebär dock för mig ingenting betryggande. Sätter man äfven till en noggrann och sträng teater-censor, skall dock snart en oemotståndlig känsla af *barmhertighet* tvinga honom att understundom öfverse med ett och annat, med hvilket en tuktad smak, ett sedligt sinne dock *icke borde* öfverse. Om icke på andra grunder, skall han kunna tvingas dertill, derföre att han inser, att, om han icke ibland blundar, skola balans och ruin för entreprenörerna inträffa; och för undvikande af en sådan, kanske rätt snart hotande katastrof måste han med eller mot sin vilja låta passera både ett och annat, som icke är landets förnämsta scen värdigt. Nu är det visserligen i Kongl. Maj:ts proposition sagdt, att censorn just skulle tillse, att icke något blefve på denna scen uppfördt, som icke vore densamma »värdigt»; men hvilken kan väl bestämdt uttolka hvad som med denna »värdighet» förstås? Jag tror, att föreställningarne härom äro mycket olika, och likasom jag nyligen i ett officiellt utlåtande sett ordet »sedlighet» göras liktydigt med det, hvaremot polismyndigheterna icke hade något att anmärka, fruktar jag också att man under ifrågavarande »värdighet» skulle kunna vilja innefatta allt, som icke fölle under polisens domvärjo. För min del vill jag icke sätta landets förnämsta scen i fara att på dylikt sätt profaneras; och landet torde ega rätt att fordra säkrare garantier mot missbruk deraf än det föreslagna censorskapet, i all synnerhet om dess representation skulle för vissa år binda sig vid utbetalandet af ett anslag af 60,000 kronor om året till enskilda teaterentreprenörer.

Jag kan af de skäl, dem jag nu tagit mig friheten framställa, icke bifalla hvarken utskottsförslaget eller den Kongl. propositionen; men jag kan icke heller till alla delar förena mig med det förslag, som Friherre Klinekowström i särskild motion afgifvit. Deremot anser jag mig kunna gå in på första delen af Herr von Strokirebs reservation, med uteslutande af blott ett par ord. Jag anhåller derför, Herr Talman, om proposition å bifall till följande yrkande: att Riksdagen, jemte tillkännagifvande att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga

framställningar icke vunnit Riksdagens bifall, må anvisa på extra stat för år 1882 ett förslagsanslag af 175,000 kronor till gäldande af halwa beloppet af de Kongl. teatrarne skuld vid innevarande spelårs slut, under vilkor dock, att teatrarne angelägenheter från och med nästa spelårs början öfverflyttas till ett af statsdepartementen.

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Herr Aspelin: Herr Talman! Mine Herrar! Redan tidigt föregående år spred sig ett rykte, att till denna Riksdag skulle inkomma en Kongl. proposition angående teatrarne. Under sistlidne höst arbetade en teaterkomité; direktionen för de Kongl. teatrarne har afgifvit två utlåtanden i ämnet, och den teaterälskande allmänheten väntade med spänd intresse att erhålla del af den bebådade Kongl. propositionen. Den kom, men jag befarar att denna allmänhet, hvad beträffar innehållet af den Kongl. propositionen, i sina förhoppningar funnit sig mycket besviken. Stats-Utskottet har, så att säga, reproducerat den Kongl. propositionen. Det förefaller, som om Utskottet icke mäktat gå långt i denna viktiga kulturfråga, eller som om tiden varit för knapp, ehuru vi ännu icke äro längre komne än till den 12 April. Det är dock en glädjande omständighet, att Utskottets utlåtande ej saknar kraftiga reservationer.

De af Utskottet förordade åtgärderna. sammanslagning af de båda scenerna, den dramatiska och den lyriska, den dramatiska teaterbyggnadens försäljning, samt medgifvandet åt Hans Maj:t Konungen att till enskild person eller bolag på viss tid och vissa vilkor upplåta begagnandet af den stora teaterns fasta och lösa egendom — icke någon enda af dessa åtgärder kan jag biträda. Föga fästade sig vid den estetiska sidan af saken, förespeglar teaterkomitén, att stora besparingar skola vinnas genom scenernas sammanslagning. Teaterdirektionen har dock i sitt senare utlåtande på ett så slaende sätt vederlagt komiténs beräkningar i detta fall, så väl som öfriga af komiténs förslag och anmärkningar, att man väl må förundra sig öfver, att Utskottet lagt detta sistnämnda utlåtande å sido och på komiténs betänkande egentligen grundat sitt utlåtande. Så väl i estetiskt som ekonomiskt hänseende anser jag det vara ett missgrepp att sammanslå de båda scenerna. Redan Konung Gustaf III insåg angelägenheten af att vid sidan af den större, för lyriska arbeten afsedda teatern anskaffa en särskild mindre lokal för den rent dramatiska afdelningen; hvarföre han i det dåvarande De la Gardieska palatset inrättade en mindre scen. Efter branden har man emellertid sträfvat sig fram med den stora teatern ensam, till dess behöfvat af en mindre scen för dramatiska arbeten gjorde sig så lifligt gällande, att den nuvarande Dramatiska teatern år 1863 inköptes, hvilken åtgärd af 1870 års mycket framstående teaterkomité varmt försvarades, och sedan dess hafva arbetena derstädes fortgått på det sätt, att vår dramatiska scen nu kan betraktas som en af Europas allra förnämsta.

Bland andra skäl för sina åsichter har teaterkomitén åberopat Köpenhamn och dess teaterförhållanden, men dervid är att märka, att i början af detta år inspektören för den Kongl. danska teatern besökte Stockholm, för att taga reda på förhållandena här, emedan man i Köpenhamn redan nu gjort den erfarenheten, att den nybyggda

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

stora teatern är för stor för dramatiska arbeten, så att man derstädes är betänkt på att för detta ändamål bygga en särskild teater. Tager man nu i betraktande, att antingen man sammanslår scenerna eller icke, man likväl är tvungen att hålla samma ballett- och körstater, lika många lyriska och lika många dramatiska artister, åtminstone af större förmåga, så befinnes det, att vinsten af scenernas förening hufvudsakligen inskränker sig till inbesparing å några vaktmästare och biljettförsäljare, skrifmateriel, möjligen en litteratör, samt i dagkostnaden, hvilken senare inbesparing dock i viss mån minskas deraf, att dagkostnaden för dramatiska arbeten på den stora teatern är betydligt större än på den mindre. Hvad vidare beträffar den af teaterkomitén uppställda inkomststaten, så får den såsom låg beräknade medelrecetten af 12,000 kronor icke anses låg. Man får nemligen icke, såsom komitén, antaga, att lika många teaterbesök, som under senaste spelåret varit fördelade på dess 429 representationer på de båda scenerna, skola sammantränga sig på det antal af omkring 250, som skulle kunna gifvas på den sammanslagna scenen, ty publiken lär icke infinna sig blott därför, att portarne stå öppna; den, som önskar höra ett dramatiskt skådespel, går nemligen icke in på en lyrisk föreställning och tvärtom. Att det dessutom med ungefär samma utgifter skall blifva ett större netto med tolf representationer i veckan än med sju, torde vara klart. Teaterkomitén, vid hvilken jag mycket uppehåller mig, emedan Utskottet på dess yttrande grundat sitt utlåtande, må säga hvad den vill, men ett faktum är det, att den dramatiska scenen bär sig, hvilket ock teaterdirektionen bevisar i sitt sista utlåtande och i de vid detsamma fogade bilagor, som icke kommit oss riksdagsmän till handa. Det är också ett faktum, att den lyriska scenen i allmänhet icke bär sig här, lika litet som i andra länder. Är det under sådana förhållanden skäl att uppoffra ett godt under förhoppning att dermed bota ett ondt? Är det då icke bättre att bibehålla det goda och söka att på direkt sätt bota det onda? Försäljuingen af Dramatiska teatern har till ändamål att betala teaternes skuld. Kostnaden för staten blifver dock densamma, antingen man säljer Dramatiska teatern och använder penningarne att betala skulden, eller om staten direkt använder en lika stor summa till afbetalande af skulden och behåller fastigheten, hvilken sedermera när som helst kan realiseras, men ännu en tid väl behöfves för sitt ändamål och åtminstone icke utan närmare begrundande bör försälgas. Den kontanta utgiften blefve ju endast ett förskott för tillfället, så vida man framdeles efter närmare öfvervägande beslöte sig för att sälja Dramatiska teatern.

Det vigtigaste och för den dramatiska konstens bestånd farligaste af Utskottets alla förslag är medgifvandet, att stora teaterns fasta och lösa egendom skulle under en viss tid och på vissa vilkor kunna upplåtas åt en enskild person eller ett bolag. En hvar torde inse, att ingen enskild och intet bolag, som har något att riskera, vågar ingå på ett sådant företag under en sträng censur. Är censuren sträng, går företaget under; är det åter en censur endast till namnet, går konsten under. Ett beslut i den riktning Utskottet i detta hänseende föreslagit vore att gifva dödsstöten åt denna bildande, upp-

fostrande del af skön konst, åt den inhemska dramatiska konsten, på hvilken vi offrat så mycken tid, möda och penningar, och som dock utgör en mätare på ett lands bildning och en prydnad för hvarje civiliserad stat. Hafva vi verkligen sjunkit så djupt, att vi icke mer vilja gifva något understöd åt den dramatiska konsten, då är det så godt att säga den farväl och draga in alla anslag till teatern, samt låta teatern helt och hållet blifva uteslutande föremål för spekulationen. Ville man då vara riktigt ekonomisk, kunde man ju sälja den Stora teatern och utarrendera endast den Dramatiska. Ty om man säljer blott den Dramatiska teatern, får man icke så mycket för densamma, att man dermed kan betala teaternes skuld, utan Hans Maj:t Konungen får träda emellan. Säljer man åter den Stora teatern, om hvilken åtgärd jag dock icke vill vara med, kan man betala hela skulden och dessutom få en eller annan million öfver; och sålde man båda teatrarne, blefve det ekonomiska resultatet ännu bättre, ehuru de dramatiska föreställningarne i ännu betydligare mån då skulle inskränkas.

Af de handlingar, som medelbart eller omedelbart kommit oss till handa, synes, det Hans Maj:t Konungen för den fosterländska konstens upprätthållande är benägen att under vissa vilkor dels gälda hälften af den skuld, hvari teatrarne nu häfta, dels fortfarande lemna ett årligt anslag till desamma af 60,000 kronor och dels, om teatrarne tillförsäkras ett kreditiv af 50,000 kronor, ansvara till hälften för fyllande af detta kreditiv. Genom uppfyllande af de utaf Hans Maj:t Konungen föreslagna vilkor skulle vinna, att teatrarne bleivo skuldfria samt erhöilo ett årligt anslag af 120,000 kronor och ett kreditiv på 50,000 kronor, hvilket senare är både behöfligt och lämpligt, i betraktande deraf, att då vid den lyriska scenen en opera stundom måste sättas upp med en kostnad af 70,000 eller 80,000 kronor, och det kan dröja åtskilliga år, innan denna opera hinner betala sig, den lyriska scenen ofta måste lemna ett oregelbundet resultat i ekonomiskt afseende. Detta Hans Maj:t Konungens frikostiga erbjudande anser jag att Riksdagen bör med tacksamhet omfatta, emedan erfarenheten lärt, att ett anslag af 120,000 kronor alldeles icke är tillfyllestgörande, och vilkoren för, att teatrarne skola kunna handhafvas på ett för landet på samma gång värdigt och ekonomiskt sätt, äro, att teatrarne äro utan skuld samt hafva tillgång till ett tillräckligt förlagskapital. Om skuld till något betydligare belopp uppstår, måste Riksdagen ändå alltid, oakadt alla sina protester, sin pligt likmätigt träda emellan och gälda skulden eller åtminstone i bästa fall deltaga i densammes gäldande. Det blifver alltid resultatet.

Beträffande de framställda vilkoren anser jag att Riksdagen med trygghet kan antaga, att Hans Maj:t Konungen icke eftersträfvat att blifva egare af Dramatiska teater-byggnaden, och att Hans Maj:t Konungen skulle finna vilkoren för sina bidrag till teatrarne i denna del fullkomligt uppfyllda, om Riksdagen, i stället för att antaga Hans Maj:ts förslag, med bibehållande af den Dramatiska teatern sasom statens egendom anslogte ett belopp af 175,000 kronor till betäckande af ifrågakvarande skuld. För ett sådant beslut kunde man, om ej andra skäl förefunnos, finna ett stöd deri, att, om Riksdagen icke

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

1868 nedsatt teateranslaget från 75,000 kronor till 60,000 kronor, Kongl. teaterns skuld i närvarande ögonblick icke skulle varit större än hälften af hvad den nu utgör. Hvad kreditivet beträffar, antager jag, att Stockholms stad icke skulle undandraga sig att ansvara för hälften af dess belopp. Då jag anser högeligen olämpligt, att Hans Maj:t Konungen personligen besväras med teaterns angelägenheter och för min del önskar att teatern ställas under ett af statsdepartementen, hvilket jag tror i flera hänseenden vara af gagn, skulle jag vilja föreslå Kammaren att fatta följande beslut:

Under tillkännagifvande, att Kongl. Maj:ts nådiga framställningar icke vunnit Riksdagens bifall, förpligtar sig Riksdagen, under vilkor, att teaterns angelägenheter ställas under ett af statsdepartementen och att teaterns finansiella ställning betryggas förmedelst ett kreditiv å 50,000 kronor vid sidan af de under senaste åren uppburna anslagen, att — derest Hans Maj:t åtager sig att betala hälften af den skuld, hvori teatern vid innevarande spelårs utgång må komma att häfta; att till teatern fortfarande lemna ett årligt anslag af 60,000 kronor; att årligen till hälften ansvara för fyllandet af bemälda kreditiv, stort 50,000 kronor, och derest Stockholms stad å sin sida svarar för fyllandet af den andra hälften af nämnda kreditiv — för år 1882 anvisa ett förslagsanslag af högst 175,000 kronor till gäldande af den återstående hälften af teaterns skuld vid detta spelårs utgång och tills vidare i årligt anslag till teatern på ordinarie stat uppföra ett belopp af 60,000 kronor.

Men då alla dessa frågor icke vid denna riksdag torde kunna komma under pröfning, måste jag, under förhoppning att teaterfrågan vid nästa riksdag måtte återkomma i ett mera utredt skick, och förslag framläggas i den riktning, jag nu tagit mig friheten framhålla, inskränka mig till att nu föreslå, det Kammaren för sin del måtte besluta, »att Riksdagen jemte afslag å Utskottets utlåtande anvisar för år 1882 ett förslagsanslag af högst 175,000 kronor till gäldande af halfva beloppet utaf de Kongl. teaterns skuld vid innevarande spelårs utgång.»

Herr Berg: Sällan, om ens någonsin, har jag vid emottagande af ett utskottsbetänkande känt mig så rådvill, som då jag i lördags igenomläste det Stats-Utskottets utlåtande, som nu utgör föremål för Kammarens behandling, och, ehuru jag under de få stunder jag derefter haft lediga, så godt jag efter måttet af mina krafter förmått, sökt sätta mig in i frågan, måste jag öppet erkänna, att den ännu icke står för mig fullt klar.

För att kunna bilda sig ett någorlunda tillfredsställande omdöme om det ifrågavarande ämnet, synes mig att man bör till besvarande framställa följande tre frågor, nemligen först: kan och bör en nationalteater såsom kulturanstalt anses för det allmänna vara af den vigt, att en sådan bör medelst statsmedel underhållas? för det andra: om så anses vara fallet, på hvad sätt och under hvilken form bör detta understöd ändamålsenligast lemnas? samt slutligen för det tredje: äro utgifterna för en sådan kulturanstalt så stora, att staten icke kan underkasta sig dem utan således måste nödgas öfvergifva

tanken på upprätthållandet af en dylik anstalt? På den första af dessa frågor synes mig Utskottet hafva afgifvit ett jakande svar. Då nemligen, enligt Utskottets förslag, icke blott under år 1882 utan äfven sedermera framgent, åtminstone under tio år, skulle för teatern utgå ett anslag af 60,000 kronor, anser jag häri ligga ett erkännande från Utskottets sida af teaterns vikt såsom kulturanstalt. Denna Utskottets åsigt delar jag till fullo och jag tror icke, att densamma kan med några giltiga skäl jäfvas. Men då jag nu, utgående från denna åsigt, för mig framställer den andra frågan, om lämpligaste sättet för uppehållande af en nationalteater, måste jag erkänna, att det svar, Utskottet derpå lemnat, synes mig vara ingenting mindre än tillfredsställande. Utskottet föreslår nemligen, att statsverket skulle till betalning af teaterns nuvarande skulder afhända sig den Dramatiska teatern, och att derefter såväl den dramatiska som den lyriska scenen borde båda inrymmas i den nuvarande Stora teatern eller operan. Att genom vidtagande af en så beskaffad åtgärd en viktig och framstående konstgren inom det dramatiska onrådet, på hvilken många af våra nuvarande skådespelare redan skurit oförgängliga lagrar, skulle i det närmaste gå förlorad, är min innerliga övertygelse och har redan af en föregående talare, såsom mig synes, väl och tydligt blifvit visadt; ty det måste ligga i sakens natur, att den framställning, som rör sig inom det borgerliga hvardagslifvet, icke kan återgifvas med sann naturlighet, om skådespelaren är nödsakad att så strängt anlita sina röstmedel, som erfordras för att kunna höras i en så stor lokal, som den, hufvudsakligen för lyriska scenen afsedda, Stora teaterns. Och jag tror derlöfe, att om den af Utskottet föreslagna åtgärden kommer att vidtagas, skulle vår nationalteater, åtminstone hvad nämnda del af den dramatiska konsten angår, i stället för att, såsom hittills varit fallet, utgöra ett föredöme för de mindre skådebanorna, tvärtom icke vidare kunna med dem konkurrera, utan snarare nedsjunka under deras nivå. Utskottet erkänner också sjelf, att »visserligen icke de skäl, teaterdirektionen ur estetisk synpunkt anfört emot de båda scenernas sammanförande, kunna fränkännas allt afseende», och vidare att »Stora teatern till följd af såväl scenens som salongens storlek icke fullt lämpar sig för uppförande af vissa slag af dramatiska stycken», men Utskottet tröstar oss dermed, »att, på sätt teaterkomitén antydt, anordningar kunna vidtagas till minskande af olägenheterna i berörda hänseende» och åberopar dessutom den omständigheten att »från den tid, då både den lyriska och dramatiska scenen voro inrymda i Stora teatern, stora värdefulla minnen finnas». För min del måste jag bekänna, att jag icke kan få för mig riktigt klart, hurudan den anordning skulle vara, hvarigenom de anmärkta olägenheterna kunde undvikas. Visserligen kan genom sceniska anordningar ramen för den sceniska framställningen förminskas, men, huru åskådarne derigenom skulle bättre förmå att med hörselsinnets tillhjälp uppfatta hvad som på scenen talas, det kan jag icke förstå. Men, säger Utskottet: vi hafva värdefulla minnen från den tid, då de båda scenerna voro förenade. Ja det är sant — ingen vill hellre än jag erkänna detta — men jag tror också, att vi från samma tid hafva andra minnen, som äro min-

*Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

dre angenäma, minnen af förmågor, som på mindre scener ingåfvö goda förhoppningar, men aldrig lyckades göra sig gällande på den Stora teatern, samt af grundade klågomål öfver brist på godt samspel och sann naturlighet till följd deraf att ej alla, utan blott vissa mera framstående återgifvare af skådespelet, kunde fylla sin plats — och jag är viss på att, om de, hvilkas värdefulla minnen man nu återoppar, kunde afgifva ett yttrande i föreliggande fråga, de skulle hafva mycket att berätta om de stora ansträngningar, de nödgats underkasta sig, för att kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt lösa sina uppgifter; och troligen skulle de erkänna, att den dramatiska konsten särskildt i vissa grenar sedan deras tid gjort synnerligen stora framsteg hos oss, just därför att skådespelarne nu hafva lämpligare lokaler att uppträda på än de förut hade.

Men, säger man kanhända, låt så vara — komedien och det mindre borgerliga dramat må gerna uppoffras, vi hafva ju i alla fall det större skådespelet och den lyriska scenen kvar, och för dessa måtte väl Stora operan vara ändamålsenlig. Nåväl; men huru har Utskottet sökt tillgodose det större skådespelets och den lyriska scenens fordringar? Jo. genom att föreslå deras öfverlemnande till enskilda personer eller till ett enskildt bolag. Härigenom har man enligt min tanke, såsom också den förste ärade talaren redan framhållit, helt och hållet förbisett ändamålet, vigten och betydelsen af en nationel kulturanstalt. Ty huru aktningvärd och huru konstälskande en enskild entreprenör än må vara, blir han dock, för att undvika ekonomisk ruin, underkastad frestelsen att uppföra så kallade kassapjeser, och sålunda, ockrande på en måhända mindre bildad publiks smak, kan han icke verka för nationalteaterns hufvudsakligaste uppgift, nemligen att höja och förädla denna smak. Då jag således föreställer mig att en sådan industri, långt ifrån att motsvara de fordringar, man ställer på en nationalteater, kanske snarare kan komma att nedsjunka långt under hvad man önskat, tror jag icke heller det kan vara fullt lämpligt, att staten förbinder sig att det oaktadt under en längre tid till främjande af densamma bevilja några medel

Då jag således icke kan godkänna det svar, som Utskottet afgifvit på den andra af de utaf mig framställda frågorna, så ledes jag nu in på den tredje frågan, nemligen den, om staten mäktar att uppehålla en fullt värdig nationalteater? Kan man icke med *ja* besvara denna fråga, förmår ej staten att upprätthålla en *nationalteater*, som verkligt förtjenar detta namn. då bör man enligt mitt förmenande uppgifva hela saken och göra sig af med både den lyriska och den dramatiska teatern hellre än att bortkasta penningar på en anstalt, hvilken man med skäl kan betvifva vara mäktig att uppfylla de fordringar, som med rätta ställas på en dylik kulturanstalt. Men det är just vid besvarande af denna tredje fråga, som jag måste erkänna mig stå rådvill. För att kunna bedöma ungetärliga beloppet af kostnaden för en nationalteater fordras, enligt min tanke, större utredning än jag hittills lyckats förskaffa mig. Af teaterkomiténs betänkande synes, att komitén förestält sig, att, om scenerna sammanslogos, skulle teatrarne kunna uppehållas med det nuvarande anslaget och derut-

öfver ett kreditiv å omkring 50,000 kronor; men huruvida behovet skulle vara större om *båda* teatrarne bibehöllos, derom hafva meningarne varit delade. Vi hafva sett, att teaterkomitén uttalat den åsigt, att genom en sammanslagning af scenerna besparingar skulle uppstå, under det att, å andra sidan, teaterdirektionen likasom ock en talare här förut sökt ådagalägga, att, tvärtom, genom den Dramatiska teaterns bibehållande affärerna skulle ställa sig gypsammare. För min del vågar jag i denna fråga icke uttala något bestämdt omdöme, men jag tror att, innan man definitivt afgör en fråga af denna vigt — en fråga, hvarpå teatrarne framtida öde är beroende — man bör söka inhemta närmare upplysningar i ämnet. Men huru skall nu detta kunna ske? Att begära återremiss skulle vara fäfängt, sedan det ju lär vara bestämdt, att icke något uppehåll i Riksdagens förhandlingar får ega rum. Jag har därför varit mycket tveksam, om hvilket beslut jag skulle biträda. På de skäl, jag förut framhållit, tilltror jag mig icke att bifalla Utskottets förslag, men å andra sidan vill jag icke heller helt enkelt yrka afslag derå; derigenom skulle vi nemligen icke kunna påräkna det frikostiga bidrag, hvartill Hans Maj:t Konungen utfäst sig till skuldens betalande; och att, utan att vidtaga någon åtgärd för denna skulds gäldande, låta frågan hvila i sitt närvarande skick, skulle enligt min åsigt synas som en insolvensförklaring, hvilken jag icke anser att Riksdagen bör uttala. Men hvad skall man då göra? Till svar härpå har jag liksom en föregående ärad talare trots mig finna ett uppslag i Herr Friherre Klinckowströms motion, och Herr von Strokireks derpå grundade reservation. Lika med denne senare tror jag, att Riksdagen nu bör åtaga sig att betala hälften af skulden. Härigenom skulle ju egentligen icke ifrågakomma någon större utan snarare en mindre uppoffring än om man, såsom Utskottet föreslagit, till Hans Maj:t Konungen öfverlätte den Dramatiska teatern, hvilken har större värde än det ifrågasatta beloppet 175,000 kronor. Och om man derefter, utan att nu slutligt afgöra frågan, låte saken anstå till en kommande riksdag och begärde att till dess få en närmare och bestämdare utredning om de kostnader, som för framtiden kunde vara erforderliga, så skulle man ju, äfven om dessa kostnader funnos så stora, att man då funne sig föränlåten att öfvergifva tanken på framtida underhåll af teatrarne, alltid hafva den Dramatiska teatern i behåll och sålunda genom försäljning af denna vinna full betäckning för den utgift, som man nu åtog sig. Lika med de föregående talarne anser jag också att vid anslag af ifrågavarande beskaffenhet borde fästas det vilkor, att nationalteatrarne blefvo en verklig statsinstitution, stald under ett statsdepartement, och jag vill därför gerna instämma med dem i deras yrkande i ifrågavarande syfte, men jag skulle dock för min del vilja gå ännu något längre. Jag kan visserligen icke godkänna senare delen af Herr von Strokireks reservation, deri begäres utredning, huru det skulle slå sig ut att ombygga den Stora teatern så, att i densamma inrymdes både en lyrisk och en dramatisk scen, ty jag är nemligen fullt öfvertygad om, att kostnaderna härför skulle blifva allt för stora. Men deremot har jag trots, att en hemställan i närmare öfverensstämmelse med Friherre Klinckowströms motion, om ut-

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*

(Forts.)

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

redning af de förhållanden, som på frågan inverka, skulle vara lämplig, då man således hade sig öppet lemnadt att vid en kommande riksdag på grund af förnyad framställning från Kongl. Maj:t fatta de beslut, hvarför man då med mera lugn och mera säkerhet kunde bestämman sig.

På grund af dessa skäl skall jag taga mig friheten att framställa det förslag: »att Riksdagen, jemte tillkännagifvande att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning icke för närvarande vunnit Riksdagens bifall, må på extra stat för år 1882 anvisa ett belopp af 175,000 kronor, att användas till afbetalning å de Kongl. teatrarnes skuld vid innevarande spelårs slut, under vilkor dock att teatrarnes angelägenheter från och med nästa spelårs Lörjan öfverflyttas till något af statsdepartementen; samt

att, i sammanhang dermed Riksdagen i underdånighet anhåller att Kongl. Maj:t, efter fullständig utredning af de Kongl. teatrarnes finansiella och ekonomiska förhållanden, täcktes låta uppgöra och för nästkommande Riksdag framlägga förslag dels till de reglementen och föreskrifter, som i afseende å teatrarnes styrelse och förvaltning böra tjena till efter rättelse, dels ock å det årliga anslag, som för teatrarnes framtida uppehållande må finnas erforderligt.»

Herr Talman! Jemte det jag anhåller, att proposition å detta förslag måtte göras, ber jag att för egen del få tillägga, att, om icke detta förslag eller något annat i likartadt syfte skulle här vinna understöd, och jag således sättes i nödvändighet att rösta antingen för bifall eller rent afslag å Utskottets hemställan, jag skulle komma att stå villrådig, hvilket af dessa båda »onda» jag skulle gifva företrädet.

Herr J. Anderson i Tenhult: Sedan Riksdagens båda Kamrar sistlidne gårdag, fastän genom olika beslut, fastläst frågan rörande nytt riksdagshus vid Riddarholmen, så återstår dock en fråga, som säkerligen är efter år skall återkomma, till dess Riksdagen bragt den till ett lyckligt slut nemligen frågan om nytt riksbankhus. Jag tog mig i går friheten föreslå, att Stora teatern skulle förändras till riksdagshus; i dag vill jag hemställa, om ej samma byggnad kan blifva ett mycket lämpligt riksbankhus. Jag är nemligen öfvertygad, att det är tillräckligt stort för Riksbankens behof, och att dess yttre är så beskaffadt, att det kan oförändradt bibehållas. Hvad förändringarne invändigt beträffar, behöfde de icke blifva så särdeles stora.

Hvad sjelfva den föreliggande frågan beträffar, kan jag icke gilla det beslut, hvartill Utskottet kommit. Jag har i dag lika litet som i går kunnat öfvertyga mig om, att staten bör upplåta så dyrbara hus som byggnaderna för Kongliga teatern och dessutom tillsläppa stora kapital. Staten har på de senare åren, som vi veta, till de Kongl. teatrarne icke blott tillsläppt 60,000 kronor årligen utan äfven kostnadsfritt upplåtit hela teaterhuset, men, oaktadt Kongl. Maj:t dessutom samtidigt gjort stora uppoffringar och ej obetydliga hyror influtit för nedre våningen, har teatern ändå icke burit sig. Enligt mitt förmenande bör staten icke blanda sig uti en rörelse, som bäst lämpar sig för den enskilda företagsamheten. Staten kunde då likaså gerna och kanske lättare förtjena penningar på många andra

sätt. Jag vill dock icke förorda sådant, endast i förbigående nämna, att många andra sätt stå till buds såsom t. ex. att hålla biljarder och kägelspel eller att, såsom under Gustaf III:s tid, uppsätta kronbrännerier. Huruvida kronan på sådant sätt bättre lyckades förtjena penningar än Kongl. teatern gjort under en senare tid, vet jag icke, men lyckades det icke bättre, så förundrar det mig icke, att kronan upphörde med bränvinsbränningen. Jag vill med detta hafva sagt, att jag icke kan biträda något annat af hvad Stats-Utskottet här föreslagit än dess hemställan om afslag å Friherre Klinckowströms motion. Hvad skyldighet staten kan hafva att betala den skuld, hvori de Kongl. teatrarne häfta och som torde uppgå till, kanske till och med öfverstiga $\frac{1}{4}$ million, kan jag egentligen icke bedöma. Jag vet icke om staten på något som helst sätt varit vållande till det deficit, som nu förefinnes, jag tror det åtminstone icke, utan antager fastmera, att det berott på en mindre god förvaltning. Och är detta mitt förmenande grundadt, så kan kanske frågan lättast lösas derigenom, att den eller de, som vållat den stora skuldens tillkomst, sjelfve betala den.

I följd af hvad jag nu sagt vill jag yrka afslag å Utskottets hemställan under mom. a) och bifall till dess utlåtande i fråga om den i ämnet väckta motionen.

Grefve Björnstjerna: I olikhet med den siste talaren vågar jag tro, att den fråga, som här föreligger, är af framstående vigt, och detta icke allenast för svenska folket utan äfven för representationens eget anseende. Med en talare, som jemför en nationalteater med biljardspel, kägelspel eller kronbrännerier, är det dock för mig alldeles omöjligt att byta ord. Hans uppfattning om värdet af en vigtig kulturanstalt är så olik min, att det icke är tänkbart, att vi någonsin kunna förstå hvarandra. Jag är också öfvertygad, att den ärade talarens tankar icke delas af denna Kammares flertal. Man måste nemligen vid minsta eftertanke inse den vigt för nationens intellektuella utveckling, som en nationalteater eger. Utan en lyrisk scen kan icke något mera storartadt musikaliskt arbete uppkomma; der intet tillfälle gifves att höra andra tonkonstens alster eller att få uppföra sina egna, der uppstå inga tonkonstnärer. Derigenom går nationen i mistning af den rena och förädlande njutning denna konstgren skänker. Utan en scen kunna icke heller några större dramatiska författare uppstå. Hvarföre skulle dessa skrifuva, der intet hopp finnes att få arbetet uppfördt. Nationen går således i mistning af de ädla och upphöjda tankar, klädda i ett skönt språk, som alltid utöfva ett så mäktigt inflytande på åhörarne, helst då de på scenen framställas. Häri ligger just den teatraliska föreställningens stora företräde framför blotta genomläsandet af det tryckta arbetet. Af boken kan endast en person för gången njuta, då deremot en teatralisk representation skänker samma njutning åt tusende på en gång.

Efter hvad jag nu anfört, är det alldeles gifvet, att jag icke kan vara belåten med Stats-Utskottets här föreliggande betänkande. Jag erkänner gerna, att Konungen icke kan fortfarande ansvara för de stora skulder, som teatern åsamkat sig. Jag kan heller icke förstå

*Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

hvad den siste talaren menade med sitt yttrande att de, som gjort skulderna, äfven skulle betala dem. Menade han teaterdirektionen, den som verkliga gjort skulden, då må jag säga, att svårigheten att utfå betalningen torde blifva ganska stor. Eller måne meningen var att Konungen skulle, utöfver de 75,000 kronor han årligen lemnar teatern, ytterligare ikläda sig denna skuld. Detta förefaller mig mer än besynnerligt. Riksdagen måste enligt min förmening se till, dels att skulden betalas, dels sörja för att vidare skuldsättning i en framtid icke erfordras. Men deraf följer icke att detta bör ske på det sättet, Utskottet föreslår, eller att man slår i hjel den Dramatiska teatern och, hvad värre är, utarrenderar den Stora. Att teatrarne affärer icke varit lysande under de senaste åren, veta vi alla, men jag ber Herrarne komma i häg, att det icke finnes någon stor nationalteater i utlandet, som arbetar med så små tillgångar som vår. Af Utskottets betänkande inhemtas, att af de utländska scener, hvilka erhålla årligt statsunderstöd, statsteatern i Lissabon är den, som åtnjuter det minsta bidraget, och likvisst erhåller denna teater ett årligt statsunderstöd af 100,000 kronor. Jag tillåter mig ytterligare påpeka, att oakadt det jemförelsevis lilla statsbidrag, som kommit svenska teatern till del, skulle dock skulden nu varit en obetydlighet, om det anslag, som vid 1856—1858 års riksdag beviljades teatern, eller 75,000 kronor, fortfarande fått utgå och icke vid 1868 års riksdag så betydligt nedsatts. Det är således endast till följd af oklok besparingslusta som denna stora skuld uppkommit. Jag kan nemligen icke föreställa mig att landet under de senaste åren blifvit så mycket fattigare, att det icke haft råd att bibehålla samma anslag för teatern som under de föregående åren.

Jag är i öfrigt hufvudsakligen förekommen af Herr Berg. Han har på ett så utmärkt sätt framställt saken, att jag kan inskränka mig till att instämma med honom. Endast ett par ord anhåller jag få tillägga. Att, såsom Utskottet föreslagit, öfverlemna den Dramatiska teatern till Kongl. Maj:t för att af honom försäljas är, efter hvad Herr Berg äfven tydligt visat, ett fullkomligt misstag. Det är nemligen alldeles gifvet, att dramatiska stycken icke kunna med fördel uppföras på en stor scen. Derpå hade vi ett lysande exempel för några dagar sedan, då Kammarens ledamöter voro temligen mangrant samlade på Stora teatern för att öfvervara elevernas uppvisning. Jag hemställer till Herrarne, om Herrarne kunde uppfatta den komedi, som då gafs. Nej, detta är omöjligt. Man kan icke vid tillfällen, då man å scenen skall t. ex. sitta vid ett kaffebord och föra ett lätt och ledigt samtal, dervid replikerna hastigt måste följa hvarandra, man kan icke då skrika så som det anstår hjälten i ett stort drama. Detta insågs äfven af Gustaf III, som inrättade en särskild dramatisk scen. Denna nedbrann emellertid 1825; sedan dess förflöt en temligen lång tid, hvarunder någon dylik scen icke fans, ehuru behofvet deraf med hvarje dag gjorde sig mera kämbart. Slutligen fylles detta behof, då den store konstvännen, framlidne Konung Carl XV för egen räkning inköpte den nuvarande Dramatiska teatern. Några år derefter befunno sig emellertid Kongl. teaterns affärer i dåligt skick. För att hjälpa upp dem, inköptes då för stats-

verkets räkning den af Kongl. Maj:t förvärfvade scenen. Nu deremot vill man gå alldeles motsatt väg och tror sig kunna upphjelpa de Kongl. teatrarues affärer genom att till Kongl. Maj:t återlemna den Dramatiska teatern. I sanning ganska eget, helst den Dramatiska teatern, efter hvad som tydligt visats af teaterdirektionen, på hvars omdöme i detta fall jag sätter mera värde än på teaterkomiténs, bär sig jemförelsevis väl. Att deremot en sammanslagning af de begge scenerna icke, såsom en talare velat framhålla, kan medföra någon besparing, är alldeles tydligt, då man ju i alla fall måste bibehålla och aflöna en särskild personal för hvardera scenen, hvaraf den ena kommer att gå sysslolös, under det den andra tjänstgör.

Men ännu sämre vore det att utarrendera den lyriska scenen. Det vore helt enkelt att slå i hjel nationalteatern. En föregående talare har tydligt visat, hurusom man icke kan begära af en teater-entreprenör att denne skall uppoffra sig själf för konstens skull. Hans förnämsta syfte måste naturligtvis vara att göra sitt företag så inbringande som möjligt; han är derföre tvungen att rätta sig efter den allmänna smakens nyckfulla strömningar samt, med åsidosättande af konstens och konstsinnets större fordringar, söka skaffa sig s. k. kassapjeser. Huru det under sådana förhållanden går med den förädlade konsten, är lätt att föreställa sig.

Då jag sålunda icke kan finna annat än att Stats-Utskottets förvarande förslag innebär ett ekonomiskt misstag och än mer ett fel, i det att detsamma alldeles åsidosätter hvad som i detta afseende bör fordras af ett folk, sådant som det svenska, yrkar jag afslag å betänkandet och förenar mig i Herr Bergs i ämnet gjorda hemställan.

Herr Flensburg: Då en föregående aktad talare på stockholmsbänken omnämmt, hur svårt det varit för honom att komma till en klar öfvertygelse i denna fråga, så må det icke förundra någon, att jag, som icke eger hans djupa kunskaper och skarpa blick, äfven är något villrådlig i saken. Jag har emellertid efter bästa förstånd sökt sätta mig in i frågan och ber nu för Kammaren få framlägga de resultat, hvartill jag kommit. Har jag icke kunnat komma till någon klarhet rörande frågan i sin helhet, så har jag dock fått alldeles klart för mig, att teatern i finansielt hänseende befinner sig i en tryckt ställning, likasom att något bör göras för att bringa teatern ur detta obehagliga läge.

Talaren på göteborgsbänken, som först hade ordet i denna fråga, höll sig synnerligast till den estetiska sidan deraf; och som han är ordet långt mäktigare än jag, kan jag i de väsentligaste delarne underskrifva hvad han sagt. Det är blott i en punkt, som jag skiljer mig från honom, likasom jag ock gör det från flera andra talare, som här haft ordet, nemligen i afseende på frågan om de lyriska och dramatiska scenernas sammanslagning. Jag hyser nemligen på grund af egen erfarenhet från flera utländska teatrar den åsigt — det må ursäktas mig, om den är oriktig — att en sammanslagning af dessa båda scener mycket lätt går för sig. Vi hafva närmast oss

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Köpenhamn, hvars nya teater, så vidt jag förstår, är ett praktstykke i byggnadsväg. Hvad jag nu vill nämna är, att det alls icke förefallit mig svårt att uppiätta, hvad som talats från denna scen, och jag tror verkligen, att man i antydda hänseende något öfverskattat värdet af härvarande dramatiska scens bibehållande såsom en scen för sig. Då jag derjemte hyser den åsigten, att den Dramatiska teatern är temligen illa byggd i såväl akustiskt som andra afseenden, så borde jag måhända anses benägen att instämma med Stats-Utskottet i dess hemställan om Dramatiska teaterns öfverlemnande till Kongl. Maj:t såsom en utväg att betala de båda teatrarne skulder. Men jag kommer likväl icke till detta resultat. Jag tror nemligen, att det är för tidigt att kasta yxan i sjön och helt och hållet slopa den Dramatiska teatern, som tills vidare bör förblifva en statens förmögenhet och egendom, och som vid ett annat tillfälle, då frågan kommit på sin rätta ståndpunkt, må hända kan blifva fördelaktigt använd.

Jag nämnde nyss, att en föregående talare på göteborgsbänken egentligen uppehöll sig vid den estetiska delen af frågan. Jag ber nu att något få beröra den ekonomiska sidan deraf, d. v. s. meddela Kammaren, hvad jag anser vara orsakerna till Kongl. teaterns dåliga finanser. Dessa orsaker torde — för att icke tala om den inre hushållningen, hvarom jag naturligtvis icke kan yttra mig — vara tvenne, nemligen först att Kongl. Stora teatern är för liten och har för få platser, och sedan, att publikens anspråk på beqvämlighet derstädes är så illa tillgodosedd, att det mången gång gränsar till, jag kan nästan säga, djurplågeri, då man tillbringar en afton på Stora teatern för att der förskaffa sig en estetisk njutning. Platserna äro nemligen så knapphändigt tillmätta och ventilationen så ofullständig, för att icke tala om den fara, man utsätter sig för i händelse af eldsvåda, att jag tror att, derest ett annat förhållande i dessa hänseenden egde rum, antalet af dem, som besökte de Kongl. teatrarne, skulle vara vida större.

Jag tror således att det första vilkoret för att bringa de Kongl. teatrarne finanser i bättre skick, vore en ombyggnad eller nybyggnad af Stora teatern. Den frågan föreligger nu visserligen icke direkt, men är dock berörd af en utaf reservanterna emot Utskottets förslag i frågan. Man skall möjligen rygga tillbaka för de stora kostnader, en sådan ombyggnad skulle medföra, men, om man griper verket an på det rätta sättet, tror jag icke dessa kostnader skulle behöfva blifva så utomordentligt stora. Jag är icke i tillfälle att nu uppgifva de summor, som insamlats i Köpenhamn för uppförande af en Kongl. teater derstädes, men jag vet dock, att bidrag samlats och fortfarande samlas för bildande af en fond till nämnda teaterbyggnads konstnärliga utstyrel. Jag önskar för min del lifigt, att de Kongl. teatrarne måtte blifva en nationalteater, men då jag det gör, kan jag dock icke förneka, att de, som i första rummet hafva nytta deraf, äro Stockholms invånare. Det vore visserligen obilligt att begära, att Stockholms kommun skulle deltaga med brorslotten vid nationalteaterns uppförande eller ombyggnad, men jag tror dock, det vore både rätt-

vist och billigt, om antingen Stockholms kommun eller Stockholms mera bemedlade invånare med frivilliga bidrag dertill ville lemna något understöd.

På grund af hvad jag nu haft äran andraga, skulle jag i mångt och mycket vilja sluta mig till Herr von Strokirehs reservation, men kan icke fullt göra detta. emedan hans åsikter skilja sig från mina derutinnan, att han på Stora teaterns nuvarande tomt vill uppföra två särskilda teatrar, en för den lyriska och en för den dramatiska, hvilket jag anser vara icke blott ett stort öfverflöd utan till och med skadligt.

Jag vill nu icke trötta Herrarne med något vidare yttrande utan får tillkännagifva, att, ehuru jag skulle vilja ansluta mig till hvad förste talaren i dag här sagt, jag dock skulle vilja gå litet längre än Herr Wieselgren, hvilken i någon mån sluter sig till Herr von Strokirehs reservation. Här finnes också ett annat förslag, uppstådt af Herr Berg, men samma anmärkning gäller äfven här, som vid Herr Wieselgrens, nemligen att jag vill gå vidare. Jag vill således för min del hos Herr Talmannen anhålla om proposition på det förslag att Riksdagen, jemte tillkännagifvande, att Kongl. Maj:ts föresvarande nädiga framställningar icke vunnit Riksdagens bifall, må dels anvisa på extra stat för år 1882 ett förslagsanslag af 175,000 kronor till gäldande af halfva beloppet utaf de Kongl. teatrarne skuld vid innevarande spelårs slut, under vilkor dock att alla teatrarne angelägenheter från och med nästa spelårs början öfverflyttas till ett af statsdepartementen, dels ock anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes uppdraga åt sakkunnige män att åstadkomma en utredning rörande de kostnader, som skulle vara förbundna med stora teaterhusets tidenliga ombyggnad, dervid afseende borde fästas såväl vid den för- enade lyriska och dramatiska scenens kraf som vid publikens berättigade anspråk på utrymme och bekvämlighet samt till nästsammanträdande Riksdags pröfning framlägga samma utredning, och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition härå.

Herr Key. Då jag redan vid inköpet af Dramatiska teatern reserverade mig deremot, och Stats-Utskottet i år omfattat den åsigt, jag då, för tio år sedan, såsom reservant hyllade, torde det tillätas mig att, äfven af detta skäl, söka försvara Stats-Utskottets förslag.

Man glömmar, mine Herrar, så gerna och därför så lätt hos oss, att Sverige icke är någon stormakt, och att Stockholm ännu mindre är någon verldsstad. Man fordrar och man tänker sig icke annat än att den sceniska konsten hos oss i *alla* dess yttringar skall befinna sig på samtidens högsta ståndpunkt, och man förgäter, under dessa stormaktsfunderingar äfven på teaterns område, att Stockholm är en stad med endast 160,000 invånare. Man glömmar, säger jag, så lätt detta, hvilket dock bör vara premissen till alla de beslut, som i denna fråga komma att tagas. Stockholms folkmängd, lätom oss icke dölja detta, är otillräcklig att på samma gång underhålla en daglig lyrisk och en daglig dramatisk scen. Den är otillräcklig icke endast därför, att en mängd konkurrerande teatrar den ena efter den andra uppstått, såsom t. ex. den »Nya», den »Mindre», den »Södra»

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*

(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

och så vidare, icke heller därför, att en massa storartade kaféer med musikföreställningar och »avec» på senare tider vuxit opp, utan förnämligast därför att Stockholms 160,000 invånare, de må nu vara huru tillgifna den dramatiska konsten och de sceniska föreställningarne som helst, dock icke räcka till att underhålla — jag säger med afsigt *underhålla*, ty det är på den teaterbesökande allmänheten detta beror — en stor *daglig* lyrisk scen med dess ofantliga fordringar och på samma gång en *daglig* dramatisk scen, tillfredsställande de anspråk, som äro förenade med att vara en i alla afseenden kunglig.

Hvad särskildt den lyriska scenen beträffar, fruktar jag att denna är dömd, ohjelpigen dömd att blifva mer och mer medelmättig, icke fördenskull att här icke skulle finnas utmärkta sångare och sångerskor lika väl som förut, men af det skäl, att, till följd af den ökade samfärdseln länderna emellan, sångföglarne flyga lättare och längre bort i världen än förr. Vår dramatiska konst talar på svenska språket, och detta förstås icke långt ut öfver landets gränser, men sången och dess språk, tonerna, kunna förstås öfver hela den vida världen, och därför kunna vi i regeln icke få behålla artister med så stora och kraftiga sånginstrument, att de förmå göra sig hörda på större utländska teatrar i de stora hufvudstäderna. Vår lyriska scen är fördenskull — sorgligt att säga — dömd att alltmera blifva en motsats till hvad den har varit förut, och detta skall fortfara ända till dess Stockholm ifråga om invånarnes antal, blir millionär.

Vidare ber jag att få påpeka, att de Kongl. teatrarne till och med konkurrera med hvarandra. Det är nemligen icke ovanligt att på samma afton uppföras större dramatiska pjäser på Stora teatern och smärre konversationsstycken på den Dramatiska. Den del af publiken, som icke ämnar sig på kaféerna eller småteatrarne, dela de båda Kongl. teatrarne vid sådana tillfällen mellan sig, och följaktligen blir det, med dubbla utgifter, likväl knappast halft hus på någondera. Detta är en sanning, som jag tror skall vara svår att vederlägga.

En annan olägenhet, som också är en följd af denna tudelning, är den mängd af *faux-frais*, som under nuvarande förhållanden äro oundvikliga. Om lyriska och dramatiska stycken uppfördes på samma scen, skulle dessa biomkostnader försvinna, ty åtskillig materiel, som nu måste anskaffas, och en del utgifter, som nu måste göras för begge teatrarne särskildt, skulle ju efter sammanslagningen kunna användas gemensamt för begge scenerna. De utgifter, som i detta hänseende kunde besparas, äro så betydande, att man torde kunna endast derigenom i mycket förklara den bristande framgången af det nuvarande förvaltningssättet, utan att behöfva kasta skulden därför på någon, vare sig styrelse eller artister.

Men det är icke nog med detta. Jag skall be att äfven få komma till åtskilliga andra omständigheter. Det är nemligen klart, att så länge de Kongl. teatrarne äro så styrda, som nu, anspråken måste vara större på såväl den Kongl. impressarion, om jag så må uttrycka mig, som alla öfriga förhållanden, än det skulle vara, om dessa teatrar vore en privat institution med subvention från staten. Om ett bolag eller enskild person har en teater, på hvars framgång hans

existens beror, ställer hvarken allmänheten eller artisterna samma anspråk på teaterstyrelsen och kunna icke heller göra det, emedan bodelaget eller den enskilde personen i främsta rummet måste se till att debet och kredit gå i hop, under det att nu litet hvar tänker och fordrar att, i sista hand, hvad som fattas skall fyllas af Hans Maj:ts Konungens civillista. Det är detta med all sund teaterförvaltning oför- enliga och orimliga anspråk jemte förut angifna missförhållanden, som hafva vållat, att de Kongl. teaternes affärer, så bedrifna, som nu skett, blifvit sämre än hvad de behöft vara.

Nu har man också sagt, att det vore skäl att helt och hållet gö- ra teatern till en statsinstitution, försedd med förslagsanslag; och man har i sammanhang dermed i reservationerna talat om, att densamma bör ställas under ett af statsdepartementen och sålunda öfverflytta obilliga anspråk på konungen till obilliga anspråk på staten. Kan det verkligen, mine Herrar, vara skäl att göra teatern och föreställ- ningarne derstädes af skön konst, lyrisk och dramatisk, till en stats- institution lika med postverket, skogsstyrelsen, telegrafverket, eller jernvägstrafiken? Det ligger i sakens natur, att det ingår så mån- ga poetiskt fina och ömtaliga element i en sådan institution, som här är i fråga, att det skulle vara orimligt att göra den till en stats- institution, jemförlig med de administrativa embetsverk, jag förut nämnt, och i detalj underkasta den statsrevisorernas och Riksdagens bepröfvande. Då vore det ur konstens synpunkt sannerligen bättre, att Konung och Riksdag fortfarande låta det gå såsom hittills och blott släppa till friskt med pengar, nota bene om man dertill har håg, samt icke göra afseende på om Stockholms stad bidrager något eller ej.

Men, säger man, vi skola i allt fall icke utarrendera teatern; det öfverensstämmer icke med en Kongl. scens värdighet, att den utarren- deras. Jag vill icke disputeras om denna sak, men ett faktum är, att det uti Frankrike, t. ex. under Ludvig Philips regeringstid, ansågs fullkomligt öfverensstämmande med det franska konungadömet värd- ighet, att ledningen af stora operan öfverlemnades åt impressarier, t. ex. Rocqueplan och doktor Véron. Det ansågs icke heller stridan- de mot franska kejsardömet värdighet att öfverlemna denna opera åt en impressario; detta skedde år 1861, efter fruktlösa försök, till och med i Paris, att göra som vi; och ännu i denna dag skötes den på det sätt, att impressarier, mot erhållande af en årlig subvention af statskassan, åtagit sig vissa förbindelser. Theatre francaise, med ett årligt statsanslag, administreras af skådespelarne sjelfve. Nu in- vänder man att, om en impressario eller entreprenör blefve antagen hos oss, man icke hade några garantier för, att han skulle sköta te- atern på ett tillfredsställande sätt, utan att man fastmera kunde be- fara, att han skulle söka att draga den största möjliga vinst af tea- tern, utan att bekymra sig om de estetiska eller etiska fordringar, man ställer på densamma. Häremot ber jag att få erinra, att han, enligt Kongl. Maj:ts proposition och enligt Utskottets förslag, skulle ega att årligen erhålla i understöd af Kongl. Maj:ts 60,000 kronor och af Riksdagen 60,000 kronor, summa 120,000 kronor, dessutom upp- bära hyrorna för inom teaterhuset befintliga lokaler, hvilka hyror

Angående
de Kongl.
teaternes.
(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

äro beräknade att årligen uppgå till sammanlagdt 30,000 kronor, samt att hyresfritt få begagna teatern med inventarier, kostymer och dekorationer mot skyldighet endast att underhålla dem. Alla dessa förmåner dels i kontanta penningar och dels in natura skulle godt kunna uppskattas till bortåt 200,000 kronor. Tager man nu, för jämförelsens skull, i betraktande förhållandena vid t. ex. Nya teatern här i Stockholm, med en i allmänhet ganska god repertoar, hvilken teater måste betala ränta på sitt hus, sjelf skaffa sig erforderliga inventarier och icke åtnjuter något statsanslag, så frågas, om man icke af en teater, som skulle komma i åtnjutande af alla nyss uppräknade förmåner, uppskattade till ett värde af 200,000 kronor, har rätt att vänta, att den skulle kunna motsvara alla de estetiska och etiska fordringar, som man skäligen kan ställa på den. Mig åtminstone synes det vara otvifvelaktigt.

Man har vidare sagt, att det förbehåll, som Utskottet ställt såsom vilkor för sitt förslag, icke skulle vara lämpligt. Ja, äfven här om vill jag icke disputera, men jag tror dock att fordran på en sådan garanti, som med detta förbehåll är afsedd att vinnas, nog kan vara befogad, då man tager i betraktande den ändlösa mängd variationer beträffande anordningarne med Kongl. teatern, som den under snart en mansålder undergått. Jag tror det icke vara alldeles ur vägen att vid ett tillfälle, som detta, då om igen nya anspråk, och med förbigående af Stockholms stad, ställas på Riksdagens mellankomst, ett så beskaffadt förbehåll göres, hvarigenom den för framtiden betryggas mot vidare ensidiga anspråk af detta slag.

Det är på grund af de skäl, jag nu framställt, som jag tager mig friheten yrka bifall till Utskottets förslag. Jag fruktar visserligen, i betraktande af den mängd olika meningar, den oklarhet i begreppen och den babyloniska förbistring, som i denna fråga på alla håll äro rådande, att den, oaktadt allt, som är taladt och skrifvet om densamma, dock icke nu får sin lösning. Det förefaller mig, som om, innan en sådan blir möjlig, någon tid måste förflyta, hvar under meningarne fortfarande få brytas emot hvarandra, och att det blir nödvändigt måhända att saken föres till sin spets. För min del skulle jag dock i mer än ett hänseende beklaga ett sådant uppskof. Jag tror nemligen att redan nu finnes vägen tillräckligt angifven, om man vill få frågan löst och om man på alla håll går hvarandra till mötes: både det ekonomiska af saken och icke minst konsten sjelf skall komma att vinna derpå.

Jag skall nu sluta med att anhålla om bifall till Utskottets förslag och beklagar derjemte ännu en gång, skall om detta virrvarr af olika meningar och förslag skulle förorsaka, såsom jag fruktar, att ingenting denna gång blefve gjordt i den rätta riktningen.

Herr Hedin: Herr Talman! För en så kallad »bortskämd» stockholmare är det kanske äfventyrligt att taga till ordet i en sådan fråga, som den förevarande, men sedan jag kastat mig i faran, får jag väl se till, huru jag må kunna draga mig derur.

Det plägar ofta anföras såsom någonting karakteristiskt för vår

politiska författning och vårt politiska lif — och detsamma kunde väl tillämpas äfven å de politiska författningarne och det politiska lifvet i två af våra grannländer — att representationen i särdeles hög grad genom sin finansiella makt inblandar sig i och kontrollerar administrationens detaljer. Visst är, att denna kontroll hos oss sträcker sig ojemförligt mycket längre än i de stora, äfven de parlamentariskt styrda länderna. I allmänhet plägar väl denna karakteristik framställas i klandrande riktning; man plägar säga, att representationen går *för* långt in i enskildheter, för mycket binder administrationen, för mycket binder Kongl. Maj:t. Min uppfattning är en annan. Jag är öfvertygad om, att det är denna representationens kontrollerande inblandning i hvad man plägar kalla detaljer, som har förskaffat oss en väl ordnad, sparsam och honorabel administration; och jag är öfvertygad äfven derom, att, om Riksdagen på samma sätt behandlat teatrarne, de icke skulle befinna sig i det vare sig ekonomiskt eller estetiskt dåliga skick, som vi sedan årtionden hört omtalas och beklagas.

Det hände sig år 1871, då fråga om likviderande af teaterns skuld senast förevar, att en ledamot af den komité, som då hade förberedt ärendet, hvilken ledamot här i Kammaren stod i spetsen för dem, hvilka ville genomdrifva bifall till Kongl. Maj:ts då framställda proposition om beviljande af 270,000 kronor för betalning af Dramatiska teatern, kallade ett antal af Kammarens ledamöter till enskild öfverläggning, der äfven jag hade äran att få tillträde för att invigas i den rätta tron. Jag uppställde dervid mina vilkor, och dessa lydde på följande sätt: »Jag vill rösta för det begärda anlaget under förutsättning, att teatrarne ställas under en styresman, utnämnd af Konungen i Statsrådet och försedd med en instruktion, fastställd af Kongl. Maj:t i Statsrådet, samt att teatrarne helt och hållet skiljas från hofförvaltningen, så att Hans Maj:t Konungen deröfver icke får annan eller större makt än öfver öfriga statsinstitutioner.» Deremot invändes, att, om något sådant här i Andra Kammaren yrkades, man till den grad skulle skrämja Kammaren, att för den skrämself det begärda anslaget skulle falla. Jag erinrade väl, att jag icke hade iakttagit dittills, att Kammaren vore så rädd af sig; men då mina vänner insisterade, lofvade jag att tåga, dock med förbehållen rätt att rösta mot beviljande af det begärda anslaget, hvilket jag äfven gjorde: Härmed är i korthet uttryckt den ståndpunkt i frågan, jag fortfarande intager. Och nu ber jag, då frågan för närvarande föreligger i sådant skick, att jag icke kan bifalla något af de framställda förslagen och följaktligen kommer att yrka rent afslag, att få anföra mina skäl dertill.

Till en början ber jag då, Herr Talman, att få till deras verkliga skepnad söka återställa några missförstådda eller vanställda faktiska förhållanden. Det heter i Utskottets betänkande å sid. 13: »då det icke lärer böra ifrågakomma, att Riksdagen ej skulle antaga Hans Maj:t Konungens nu gjorda *anbud* att af *egna medel* ansvara för den helt visst betydliga del af skuldsumman, som icke blefve betäckt genom köpeskillingen för Dramatiska teaterhuset och åtskilliga inventarier» o. s. v. Och slutligen hemställer Utskottet under mom. a, bland annat, att den Dramatiska teaterns fasta egendom jemte de

*Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

lösa inventarier, som teaterdirektionen pröfvar vara obehöfliga i följd af scenernas sammanslagning, må vid innevarande spelärs slut den, nästkommande Juli öfverlätas å Hans Maj:t Konungen, mot det att Hans Maj:t Konungen *åtager sig att af egna medel*, utan statsverkets betungande, betala all den skuld, hvori *teatrarne* då häftas. Detta är, Herr Talman, besynnerliga uttryck. Ty hvems är då den skuld, som här omhandlas och för hvars betäckande man vill skaffa medel? Är det statens? Ingen vågar påstå det. Hvems är den då? Det är Hans Maj:t Konungens hoförvaltnings skuld, d. v. s. Hans Maj:t Konungens. Ty hvad äro teatrarne? De äro icke en statsinstitution; de äro ett bihang, en filial till hoförvaltningen, stående utanför den konstitutionella ansvarighetens område. Det är Hans Maj:t Konungen, som enskildt herskar öfver teatrarne, för hvilka han fått ett af Riksdagen välvilligt lemnadt bidrag. Hvems är således skulden, frågar jag ännu en gång? Svaret är lätt: Icke Riksdagens, icke statens; det är Hans Maj:t Konungens! Kom då icke och tala om några *anbud!*

Vidare heter det, att Hans Maj:t Konungen skulle åtaga sig att betala hela den säkerligen betydliga del af teaterskulden, som icke skulle betäckas af köpeskillingen för den Dramatiska teatern. Äfven det uttrycket är mindre korrekt, Herr Talman. Förslaget går ju nemligen ut derpå, att *Riksdagen* skall bevilja ett betydligt bidrag till betäckande af hvad jag förmenar vara den största delen af denna skuld. Riksdagen skulle nemligen för ändamålet skänka ett hus, som Riksdagen inköpt för 270,000 kronor. Skulden uppgifves vid slutet af förra spelåret hafva utgjort 227,000 och några hundra kronor. Väl har man fått höra, men uppgiften torde vara gripen ur luften, att den vid detta spelärs slut skulle komma att stiga till 350,000 kronor. Atskilligt folk förnekar dock detta. Låtom oss därför antaga, att den vid sistnämnda tidpunkt skall utgöra 300,000 kronor. Låtom oss vidare antaga, att den Kongl. Dramatiska teaterns hus försäljes med rättighet för köparen att använda detsamma till teater. I sådant fall skulle denna fasta egendom, enligt Öfverintendentsembetets beräkningar, betinga en köpeskillning af 290,000 kronor. Men skulle åter vid försäljningen fogas det vilkor, att egendomen icke får användas till teater, så har man beräknat köpeskillingen till 145,000 kronor. Hvem är det sålunda, som skulle betala skulden? Såvidt jag kan se, skulle det väl enligt detta förslag i väsentlig mån blifva Riksdagen, som får göra det. Det förefaller mig därför, Herr Talman, som om det varit riktigare att icke i så besynnerliga ordalag, som jag citerat både ur Stats-Utskottets motivering och dess hemställan, dölja detta enkla faktum, att man hemställer till Riksdagen att, till betalande af större eller mindre del af skulden, uppoffra en statsegendom, som Riksdagen inköpt för 270,000 kronor. Det är detta, Herr Talman, som jag afsåg, då jag yttrade, att jag ville till deras verkliga skepnad återföra några dels missförstadda dels vanställda fakta.

Vidare öfvergår jag till de skäl, hvilka rent af omöjliggöra för mig att bifalla förslaget, sådant detsamma nu föreligger, deribland först och främst det förhållandet, att 1881 års Riksdag genom antagande deraf skulle för tio år binda händerna på sina efterträdare.

Jag har häremot först och främst konstitutionella betänkligheter, i ty att jag icke anser mig ega grundlagsenlig rätt att bidraga till ett sådant beslut. Men jag hyser äfven andra betänkligheter, hvilka skulle kunna kallas moraliskt-estetiska. Om nemligen teateradministrationen på den raskt fortgående resan utföre från Offenbachs-pjeser och operamaskerader skulle komma ännu längre ned, så finnes det *nu* en möjlighet för Riksdagen att genom teateranslagets indragning hämmande inverka; men sedan vi genom ett slags kontrakt, till hvars ingående jag icke anser oss berättigade att gifva Kongl. Maj:t bemyndigande, bundit oss för tio år, och Kongl. teatern blifvit en privat entreprise, vet jag icke hvar resan utföre skulle kunna komma att sluta. Visserligen säger Utskottet på något ställe, att de vilkor, den enskilde personen eller bolaget, jemlikt det nädiga förslaget, skulle vara underkastad, syntes, derest desamma i tillämpningen noga iakttagos, kunna anses innebära nöjaktig säkerhet för att teaterns verksamhet komme att fortsättas på ett för landets förnämsta scen värdigt sätt. De tillämnade vilkor, som ett bolag eller en enskild entreprenör blifve underkastad, skulle således enligt Stats-Utskottets förmenande innebära tillräckliga garantier. Hvilka äro då dessa vilkor? Så vidt jag vet, finnes icke ett enda vilkor i sådant syfte, icke ett enda icke ligger väl något sådant deri, att Hans Maj:t Konungen skulle till teatern betala 60,000 kronor årligen, icke heller deri, att Hans Maj:t Konungen skulle ega att disponera så och så många platser på teatern? Jag har, som sagdt, icke upptäckt något enda vilkor, innebärande någon garanti för en »verksamhet värdig landets förnämsta scen». Hans Excellens Herr Statsministern har hypotetiskt framkastat den tanken, att vid den Kongl. teaterns öfverlemnande åt en entreprenör denne skulle ställas under en custos morum eller en censor. Men det är icke uppstaldt såsom vilkor; och jag tror för öfrigt icke att man på det vilkoret skulle finna någon entreprenör. Således är det minst sagdt ett missförstånd af Stats-Utskottet att tro, det tillräckliga garantier förefinnas för att teaterns angelägenheter skulle vårdas på ett sätt, som vore landets förnämsta scen värdigt.

Slutligen förekommer i Stats-Utskottets hemställan något, åt hvilket jag icke här i en allvarsamt delibererande församling kan lemna min röst, eburu jag möjligen skulle kunna göra det i en församling, der man på lek sökte efterhärma parlamentariska förhandlingar. Det heter nemligen: »På grund af hvad sålunda förekommit och anförts hemställer Utskottet: att Riksdagen, under förbehåll och vilkor, *att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern*» o. s. v. Jag nödgas säga, att detta vilkor vittnar om en utomordentligt hög grad af naiveté. Det är nu en egenskap, som i allmänhet är mycket älskvärd och tilltalande när den jollrar från barnaläppar, men den kläder mindre väl sådana stora och — för att begagna sköna Helenas språkbruk — »starka karlar», som Herrar ledamöter af Stats-Utskottet. Mot hvem skall vilkoret göras gällande? Mot Hans Maj:t vår nuvarande Konung, eller äfven mot hans efterträdare? Gäller det icke blott mot dem, utan äfven mot enskilda motionärer i Riksdagen, hvilkas rätt att väcka förslag i alla grund-

*Angående
de Kongl.
teaterns.
(Forts.)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

lagsenliga ämnen derigenom skulle inskränkas? Och hvilken är påföljden, om någon bryter deremot? Det är märkvärdigt, att Stats-Utskottet hunnit på den korta vägen från sidan 3 i betänkandet till sidan 13 glömma bort det särdeles upplysande faktum, som omnämnas på den förra af dessa sidor, nemligen att »Rikens Ständer vid 1818 års riksdag anvisade för att ersätta det då uteblifvande s. k. Barthélemy-anslaget, hvilket teatern under de närmast föregående åren haft att uppbära, ett belopp af 30,500 riksdaler banko till teaterns underhåll för nämnda år, sådant likväl under det uttryckliga vilkor och förbehåll, att staten derigenom för alltid fritoges från all vidare förbindelse eller utgift för teaterns behof än de »från längre tid tillbaka dertill bestådde 4,500 riksdaler banko samt 1,400 riksdaler banko för 200 famnar ved». Huru länge räckte emellertid detta vilkor? Jo, det räckte till nästa riksdag — under mellantiden kunde man väl icke gerna bryta emot det — det räckte till 1823. Såsom Herr Talmannen vet, föreslogs då genom en motion, väckt hos Ridderskapet och Adeln af då varande Riksmarskalken, Excellensen von Essen, en icke obetydlig förhöjning i civillistan. Vid ärendets behandling uppträdde chefen för Hans Maj:ts hofkapell och teater Friherre Åkerhjelm med ett yttrande, som ådagalägger sambandet mellan anslagsförhöjningen å civillistan och teaterns angelägenheter. Det hade uppgifvits — sade han — att bland skälen för Stats-Utskottets tillstyrkan ingick förhoppningen, att svenska skådeplatsen derigenom skulle erhålla en för dess fortsatta vidmakthållande nödig tillökning i understöd. Han hade sjelf varit betänkt på en motion i ämnet, men då Grefve von Essen väckte sitt förslag, afstått från sin afsigt, »i den grundade förhoppning, att Kongl. Maj:t, om tillökningen bifölles, skulle bibehålla teatern, hvars underhåll i ekonomiskt afseende synes mig», säger talaren, »egentligast tillhöra utgifterna för Konungens hofhållning.»

Som bekant, vardt den föreslagna betydliga tillökningen af civillistan beviljad. Det skedde å närmaste riksdagen efter 1818, då Ständerna gjort det af Stats-Utskottet omtalade kraftiga förbehållet. Är icke det ett talande exempel på, hvart sådana vilkor utan någon påföljd redan befunnits leda?

Vidare torde jag, till ytterligare belysning af samma sak, få erinra om något, som passerade här i Kammaren för jemnt tio år sedan eller år 1871. Äfven då sade man, att, om Riksdagen betalade större delen af de Kongl. teatrarne gäld med 270,000 kronor, så kunde det icke komma i fråga, vore det absurdt, orimligt, att förutsätta, att man vidare skulle vända sig till Riksdagen med anhållan om understöd till de Kongl. teatrarne. Under diskussionen härom yttrades af ofvannämnde ledamot af teaterkomitén, som med mycken ifver arbetade för den i ämnet aflättna Kongl. propositionens genomdrifvande, bland annat följande:

»Det synes mig att man bör såsom ett vilkor för bifall till Kongl. Maj:ts framställning fordra, att båda teatrarne hela materiel skall hädanefter blifva statsegendom.» — Derigenom skulle, menade talaren, Riksdagen blifva mera tryggad mot ytterligare, framtida anspråk på understöd åt teatern. »Ty» — fortfar han — »i sådant fall funnes

nemligen ingenting, som teaterdirektionen skulle kunna skuldsätta; och om direktionen ändock invecklade sig i dylika svårigheter, kan jag icke inse annat, än att den sjelf eller Kongl Maj:t då finge se till, att jemvigten återställdes mellan inkomsterna och utgifterna. En sådan åtgärd — — — innebär enligt min tanke den största garanti mot ett förnyande af den ledsamma framställning, som nu utgör föremål för vår öfverläggning och vårt beslut.

*Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Och så fördelaktigt, så definitivt, så afhjelpande alla möjliga och omöjliga svårigheter ansåg man då förslaget om beviljande af ett anslag för en gång af 270,000 kronor till gäldande af teatrarne skuld vara, att den citerade talaren, såsom reservant emot Stats-Utskottets hemställan, ansåg sig kunna föreslå och böra söka att drifva igenom en nedsättning från 60,000 kronor till 50,000 kronor af det årliga statsanslaget till de Kongl teatrarne, hvilka sedermera äfven med sistnämnda belopp skulle kunna reda sig utmärkt väl.

En annan talare, en numera med döden bortgången representant på stockholmsbanken yttrade: »Det är visserligen sant, att en sådan uppgörelse, som den nu föreslagna, i händelse den antages af den andra statsmakten, icke är något juridiskt bindande kontrakt, men det förefaller mig aldeles klart, att ingen regering skulle kunna dädanefter begära anslag för betalande af den skuld, som i en framtid möjligen kunde vid teatern uppkomma, på samma gång jag tager för gifvet, att representationen skulle respektera det gjorda aftalet och icke företaga någon nedsättning i det beviljade årliga anslaget.»

Och den dåvarande finansministern yttrade: »Att den (teatern eller teaterstyrelsen) skulle göra representationen till föremål för sitt skämt och, likasom den förlorade sonen, sedan den bortslösat sina tillgångar, ånyo komma och begära understöd, i afseende derå tror jag, att representationen känner sig sjelf för väl för att verkligen tro, det den behöfver befara något sådant. Det är icke i mannaminne, att representationen förut betalat teaterskulder, och för min del hoppas jag, att det skall vara för sista gången i vår tid som ett sådant förslag, som det ifrågavarande, behöfver framläggas för Riksdagen.»

Sålunda förhåller det sig med det der vilkoret och med de der säkra förhoppningarne om, att det eller det aldrig skall kunna komma att ske.

Sålledes, Herr Talman, då jag ännu icke funnit någon utväg ur det nuvarande trasslet, hvilken synes leda till en definitiv, i någon mån tillfredsställande lösning af frågan; då jag icke kan deltaga i ett beslut, afseende att binda Riksdagens handlingsfrihet under tio år, på sätt Stats-Utskottet föreslagit; då jag finner det af Stats-Utskottet i början af dess hemställan under mom. a) framställda vilkor allt för naivt, allt för skämtsamt, för att jag i en allvarsam votering skulle kunna rösta därför; och då Riksdagen för öfrigt icke har något med de Kongl teatrarne affärer att göra, men jag hoppas att, om frågan underkastas en allvarligare utredning än den hittills fått, den vid nästa riksdag skall kunna behandlas med ett mera positivt resultat än nu, yrkar jag rent afslag å Stats-Utskottets förslag.

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Häruti förenade sig Herrar *A. F. Pettersson* i Sibbarp och *Borg*.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Vid det tillfälle, då det var min icke synnerligen angenäma pligt att för Kongl. Maj:t framlägga ett förslag, hvarigenom de olägenheter, som i ekonomiskt hänseende vidlåda de Kongl. teatrarne, i någon mån skulle kunna afhjelpas, hade det varit för mig särdeles angenämt, om jag haft kännedom om den mängd olika utvägar, som nu tyckas erbjuda sig i de särskilda förslag, som här inför Kammaren blifvit framställda. Jag ber likväl att få tillkännagifva min enskilda mening vara, att de förslag, som här blifvit väckta, icke äro tilliredsställande. Det må nu icke förtänkas mig, om jag uttalar den meningen, att teatrarnes ekonomiska förhållanden äro så invecklade, att de på ett eller annat sätt måste redas, och att det icke kan förtgå under nuvarande förhållanden. Den Kongl. teaterns ändamål är att odla allmänhetens smak och konstsinne, uppmuntra den inhemska vitterheten och sålunda äfven bidraga till svenska språkets värd, och den uppgiften är det väl icke Konungen ensam, som är skyldig att upprätthålla; det är en uppgift, som, för så vidt den har någon betydelse för det allmänna, äfven representationen bör deltaga i att tillgodose. Jag har här hört anmärkas, att den skuld, som nu vidlåder Kongl. teatrarne, icke egentligen vidkommer Riksdagen, utan hvilat uteslutande på den Kongl. hofförvaltningen och bör derifrån betalas. Ja, det är ju en sats, som mycket väl låter säga sig, men jag hemställer till Kammaren, om Kammaren anser den vara med billighet öfverensstämmande. Det kan väl icke tänkas, att Hans Maj:t Konungen det ena året efter det andra skall finnas villig att uppoffra så betydliga summor, som här varit i fråga under loppet af de senaste åren — sista året har hans enskilda tillskott uppgått till nära 100,000 kronor utöfver de 60,000, som årligen från civilistan utgå. Det säger sig sjelf, att så stora årliga uppoffringar kan Konungen icke underkasta sig, derest teatrarnes affärer gå lika illa som hittills. Således torde det vara klart, att, för den händelse Riksdagen icke vill på billiga grunder bidraga till att ordna teatrarnes angelägenheter, för Kongl. Maj:t icke återstår annat än att sjelf betala den nuvarande skulden och sedan till Riksdagen öfverlemna teatrarne och dess förvaltning såsom en vanlig statsinstitution. För att vinna åtminstone någon erfarenhet, huruvida under ett annat system i afseende på den ekonomiska förvaltningen det skulle blifva möjligt att befria Riksdagen från denna börda och på samma gång befria regeringsdepartementena från förvaltningen af teatern, har Konungen velat försöka ännu ett år, huruvida han skulle kunna bibehålla teatern under sin förvaltning utan att allt för dryga förluster dermed förknippas. Detta är grundtanken i det förslag, som nu blifvit gjordt.

Förslaget att till skuldens betäckande använda försäljningssumman för Dramatiska teatern har blifvit mycket klandradt och är naturligtvis ett förslag, som mycket lätt kan klandras, när man sätter sig öfver de ekonomiska förhållandena. Det är väl bekant, att Stockholm redan eger ett ganska stort antal teatrar, måhända alltför stort

i förhållande till dess folkmängd. Om då staten har två teaterinstitutioner, både den dramatiska och den stora Kongl. teatern, är det väl icke sannolikt, att derigenom affären i ekonomiskt hänseende bliver bättre. Man har visserligen från teaterdirektionens ståndpunkt velat göra detta troligt, men det har likväl visat sig, att räkenskaperna icke alla äro så förda, att man med vissnet kan sluta till, att Dramatiska teatern varit en god ekonomisk affär. När man tager i betraktande en del siffror och uppgifter i afseende på supponerade recetter från Dramatiska teatern, förefaller det snarare, som denna teater icke vore någon god affär.

Vidare har man invändt, att i konstnärligt hänseende det vore en oersättlig förlust, om Dramatiska teatern stängdes, och de stycken, som der nu uppföras, i stället uppfördes på Stora teatern. Det är då en upptäckt, som tillhör den senaste tiden, att man icke på en stor teater skulle kunna uppföra mindre dramatiska pjäser. Ätminstone från år 1825, då den dåvarande dramatiska teatern brann upp, till 1862, då den nuvarande Dramatiska teatern inköptes, hade Kongl. teatern till sin disposition icke annat än Stora teatern. Jag tror dock icke, hvarken att den dramatiska konsten då stod lägre inom landet än den nu gör, eller att några stora svårigheter visade sig såsom följd af denna anordning. Under förutsättning således, att denna uppfattning är riktig, nemligen att staten ej bör drifva två teatrar, är det helt naturligt, att man föreslagit att sälja den ena af dem och använda köpeskillingen att betäcka teatrarne skulder. Det andra förslaget, eller att Kongl. Maj:t skulle vara berättigad att, sedan den Dramatiska teatern blifvit såld, utarrendera den stora Kongl. teatern, har blifvit klandradt och ofta under användningen af slagordet att detta skulle vara en *opassande* anordning. Det kan visst hända, att sådant kan sära en eller annan finkänslig person, men det kan dock ej vara mer opassande än att t. ex. stora operan i Paris är utarrenderad mot en viss årlig afgäld och på vissa vilkor. Man har här också sagt, att Stats-Utskottet tillstyrkt denna åtgärd utan att bestämma några vilkor, men för min del finner jag, att Utskottet äberopat de vilkor, som i den Kongl. propositionen äro anförda, och hvilka synas mig vara fullt betryggande, nemligen »att fortfarande ställa till Kongl. Maj:ts disposition de platser i teatersalongen, som nu begagnas af Kongl. Maj:t, den Kongl. familjen och hofvet, att årligen låta uppföra visst antal så väl lyriska som dramatiska stycken, att hålla kapell, kör och ballett till visst minimi-antal, att å den fasta egendomen verkställa sådana reparationer, som nu bekostas af teaterkassan, att väl underhålla den lösa egendomen och vid kontraktstidens slut återställa densamma i lika godt skick som den mottagits, samt att vara underkastad de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kan finna af omständigheterna påkallade; hvarjemte den enskilda personen eller bolaget bör ställa säkerhet för fullgörandet af sina förbindelser.» Dessa vilkor äro visserligen endast i allmänhet framställda, men innehålla dock i sina grunder tillräckliga garantier för att vara betryggande både i det afseendet att konstens fordringar icke skulle förbises af den entreprenör, som öfvertoge affären, och i ekonomiskt afseende, så att statens tillgångar ej komme

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

att förslösas. Jag ber vidare få erinra Kammaren derom, att, för den händelse — hvilket jag för min del anser synnerligen önskvärdt — Kongl. Maj:t beslutar ställa teatern under ett statsdepartements förvaltning, sådant endast med svårighet kan ske under andra omständigheter, än att teatern är utarrenderad till en entreprenör, som sköter densamma. Ty att fordra af vare sig en ecklesiastik- eller finansminister, att han utöfver de egenskaper, som för hans embete äro nödvändiga, derjemte skall ega skicklighet som administratör af en teater, torde vara för mycket begärdt, och han kan ej i de flesta fall ega en sådan skicklighet. Följden af ett sådant anspråk skulle alltid blifva, att han föresloge Kongl. Maj:t att nämna en teaterdirektör, och det blefve då den, som skulle förvalta teatern. Men om denna förvaltning skulle medföra brist eller förlust, så är det statsrådet och chefen för det departement, hvarunder teatern skall sortera, som inför Riksdagen får bära ansvaret för denna brist, ett ansvar, som han ej kan undgå att påtaga sig, ehuru han ej kunnat förhindra att bristen uppstått. Om deremot teatern, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, öfverlemnas till person eller bolag, så blifver departementschefens tillsyn inskränkt till att öfvervaka att vilkoren i kontraktet fullgöras, och detta blifver i alla afseenden mycket lättare.

Jag vill härmed hafva utvecklat de skäl, som föranledt mig att för Kongl. Maj:t framlägga det förslag, som nu är föremål för Riksdagens pröfning, och till hvilket jag hemställer om Kammarens bifall. Jag ber likväl att dessförinnan få yttra några ord med anledning af hvad Stats-Utskottet framställt såsom vilkor för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att nemligen »icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern.» Det är ett vilkor, som jag ej tror vara lämpligt att här intaga, ty det är rent af omöjligt att tillämpa; ovanligt skulle det åtminstone vara, om så skulle ske. Ty för den händelse Kongl. Maj:t skulle besluta sig för att ställa teatern under ett statsdepartement, vet jag sannerligen icke hvad detta vilkor skulle betyda. Då bör ett sådant vilkor fästas vid hvarje anslag, som Riksdagen beviljar lika väl som vid detta. Skulle återigen Kongl. Maj:t besluta sig för att bibehålla teatern under sin egen förvaltning, synes mig detta vilkor vara öfverflödigt, ty om Kongl. Maj:t så gör, får han äfven underkasta sig följderna, i fall brist uppstår.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag

Herr L. O. Larsson: Då jag afgifvit min reservation mot Stats-Utskottets förevarande betänkande utan att jag i den brädska, hvarmed betänkandet skulle tryckas, hann att därför angifva några motiv för densamma, i hvilken två af mina kamrater inom Utskottet instämt, anser jag mig nu skyldig att anföra några af dem.

Då det år 1871 var fråga om att inköpa den Dramatiska teatern, var det väl, såsom då också temligen tydligt uttalades, meningen att, sedan detta inköp skett och teatern sålunda blifvit befriad från sin skuld, något vidare bidrag till teatern icke skulle komma i fråga. Jag var för min del då emot detta inköp, när jag icke trodde att man botar den

på statskassan redan befintlig kräfte genom att sätta dit en till, och min förmodan har dess värre visat sig vara riktig, ty det har visat sig, att Kongl. teaterns skuld ökats i ännu högre grad sedan den Dramatiska teatern inköptes. När således tio års erfarenhet ådagalagt gagnlösheten af denna affär, så är det ju naturligt att jag för min del nu vill vara med om att bifalla Kongl. Maj:ts förslag om försäljning af den Dramatiska teatern. Likaså har jag varit med om Utskottets förslag derutinnan, att Kongl. Maj:t skulle ega rätt att till enskild person eller bolag bortarrendera den s. k. Stora teatern. Visserligen förefaller det mig något besynnerligt, detta sätt att gå till väga, nemligen att hyra ut Stora teatern, som man ju påstår vara en bildningsanstalt, ty på samma sätt skulle man då också kunna hyra ut våra elementarskolor och våra akademier eller med ett ord våra öfriga bildningsanstalter. Ett förslag i sådan riktning skulle man dock helt säkert finna mycket orimligt. Då jag för min del likväl icke kan betrakta teatern såsom en bildningsanstalt ur den synpunkten, som jag har hört mången annan betrakta den, har jag ingenting emot att den uthyres. Jag har också, såsom Herrarne kunnat finna, varit med om Utskottets förslag derom, att de i punkten a) omnämnda medgifvanden endast under de deri omförmälda förbehåll och vilkor må ifrågakomma. Jag är visserligen i likhet med en föregående talare af den åsigten, att dessa förbehåll och vilkor rakt ingenting betyda, men då de icke heller skada, så har jag ansett att de gerna kunna stå der. Såsom Utskottet erinrat, gjordes redan år 1818 vid det då beviljade anslag det uttryckliga vilkor, att Riksdagen icke skulle behöfva lemna något ytterligare anslag till de Kongl. teatrarne och på samma sätt år 1871, men man har sett hur föga det hjälper att uppställa sådana vilkor. Det ser tvärtom ut, som om skulden efter hvarje gång ökats, och jag fruktar att det äfven hädanefter kommer att så fortgå, för så vidt man icke kan lyckas hyra ut teatern åt enskild person eller bolag. Men då jag säger att jag fruktar att de Kongl. teatrarne skuld kommer att ökas i samma grad som förut, och att staten, såvida icke teatern hyres ut, slutligen får betala nya skulder, så har jag för min del likväl trott, att det finnes ett annat verksamt medel att få de Kongl. teatrarne värdade på ett sätt, att ytterligare skuldsättning icke behöfver komma ifråga. Jag tror nemligen, att det förutom Konungen och Riksdagen borde finnas ännu en kontrahent. Man har under en lång följd af år varit i tillfälle att se, hur dessa båda kontrahenter skött de Kongl. teatrarne affärer. Skulderna hafva under denna tid oupphörligt vuxit och, hvad värre är, de Kongl. teatrarne befinna sig nu, såsom det nyss upplystes af en sakkunnig talare på stockholmsbanken, i ett högst uselt tillstånd icke i allenast i ekonomiskt, utan äfven i estetiskt hänseende. Det synes mig därför vara vägdadt att längre fortgå på det gamla sättet. Jag tror, att man borde försöka skaffa en tredje kontrahent och såsom sådan skulle väl då, åtminstone enligt min tanke, Stockholms stad vara den lämpligaste. När jag önskar detta, så är det icke endast därför att jag tror att en sådan åtgärd skulle vara det mest verksamma sättet att förebygga all vidare skuldsättning, utan det finnes också andra skäl som tala för en dylik åtgärd. Vi

*Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

från landsorten hafva ytterst svårt att öfvertyga folket i bygden om att Kongl. teatern är en bildningsanstalt af den beskaffenhet, att den bör understödjas af statsmedel. Men om man nu finge Stockholms stad såsom en tredje kontrahent, och denna kommun, som naturligtvis i högre grad än landet i öfrigt bör känna välsignelsen af ifrågavarande bildningsanstalt, sålunda komme att visa ett så stort intresse för denna anstalt, att den betalade en lika stor anpart som hvar och en af de öfriga kontrahenterna, Konungen och Riksdagen, så blefve det mycket lättare för oss att öfvertyga folket i orterna om nämnda förhållande. Ty vi kunde då säga, att när Stockholms stad, som bäst kan bedöma hvad de Kongl. teatrarne, såsom bildningsanstalter betraktade, utträtta, är villig att betala så och så mycket för att de skola finnas, så bör staten också släppa till något. Det skulle äfven i ett annat hänseende verka välgörande för Kongl. teatern och dess finanser, om det blefve en kontrahent till, nemligen derigenom att ropet på uppsättande af nya och kostsamma stycken då kanske icke blefve så starkt, när de, som mest ropade derpå, finge vidkännas en del af utgifterna därför. Någon skall kanske svara mig, att Stockholms stad ingenting vill betala för detta ändamål. Ja, om jag skulle kunna tro att de, som närmast hafva nytta och nöje af de Kongl. teatrarne, icke uppskatta dessa förmåner högre än att de, hellre än att betala något, låte teatrarne stängas; ja, då kunna vi i landsorten ockå underkasta oss det, och då *må* teatrarne stängas. Jag tror icke att man skall kunna påstå, att härigenom pålägges Stockholms stad en stor utgift, ty jag är fast öfvertygad om, att hvarken Hans Maj:t Konungen eller Riksdagen eller Stockholms stad skall behöfva betala ut någonting; ty endast det att Stockholm vet, att det har den skyldigheten sig ålagd att, om det behöfves, betala ett bidrag till teatern, om dess invånare ställa för stora fordringar på teatern, skall utan tvifvel verka derhän, att dessa fordringar skola uteblifva, och att de skola hålla sig inom de gränser, som betingas af teaterns egen förmåga utan direkta bidrag. Det vore besynnerligt, om icke den Kongl. teatern skulle kunna bära sig utan några direkta bidrag, när så många enskilda teatrar kunna det. Den Kongl. teatern har det fördelaktigaste läge, man gerna kan tänka sig, och endast detta bör väl betyda icke så litet. Härtill kommer den omständigheten, att den person eller det bolag, som enligt förslaget komme att öfvertaga den Kongl. teatern, icke behöfde betala någon hyra för densamma, utan tvärtom komme att draga betydliga hyror af de lägenheter i den Kongl. teaterns egendom, som redan nu uthyras för ett eller annat ändamål. Det synes mig därför, som om teatern borde kunna bära sig utan något direkt bidrag vare sig från Kongl. Maj:t, Riksdagen eller Stockholms stad. Man har ett exempel i den s. k. Nya teatern. Jag förstår visserligen icke att bedöma den saken, men jag har hört af personer, som förstå sig derpå, att den sköter sig mycket bra, och att den icke uppför andra pjäser, än som äfven kunde uppföras på den Kongl. scenen. När så kan ske, då man vet, att innehafvarne af Nya teatern förut betalt en dryg hyra för densamma och nu hafva stora räntor att erlægga på köpeskillingen förutom underhållskostnaden, så borde väl också den Kongl. teatern kunna bära

sig, der man är fri från sådana utgifter. Jag har nyligen sett i tidningarne uppgifvas, att en intendent vid Kongl. teatern gjort ett anbud på att öfvertaga en teater i Göteborg för en årlig hyra af 12,000 kronor. Jag kan visserligen icke garantera uppgiftens rättighet, men jag har sett den tryckt i någon af de dagliga tidningarne. Bekräftar den sig, så har man emellertid deri ett ytterligare stöd för min åsigt; ty när till och med en intendent vid den Kongl. teatern kan tro, att det går för sig att sköta en teater så, att den kan bära sig, och det fastän han skall betala så pass dryg hyra för densamma, så tyckes det väl att det borde kunna bära sig med den Kongl. teatern under de förhållanden som genom den ifrågasatta uthyrningen skulle komma att inträda.

Det är heller icke någonting så särdeles besynnerligt eller ovanligt, att en kommun bidrager till upprätthållande af en teater. Af Utskottets Betänkande synes, att i Italien staten icke betalar någonting till teatern, och dock är Italien teaternes förlofvade land, såvidt jag är riktigt underrättad, och när teatern der kan blomstra, utan att staten betalar någonting till densamma, vet jag icke, hvarför den icke skulle kunna göra det här; och att man under sådana förhållanden skulle kunna sätta i fråga, att landets största kommun iklädde sig en förbindelse, som jag för öfrigt är öfvertygad icke i sjelfva verket komme att tagas i anspråk.

Det är på grund af dessa skäl som jag inom Utskottet varit af den mening, att man bort göra till vilkor för vidare anslag till teatern från statens sida, att Stockholms stad skulle betala lika stor andel som Hans Maj:t konungen och Riksdagen betalar, derest det erfordras, att de tre kontrahenterna betala någonting alls.

Min uppmärksamhet har emellertid blifvit fäst derpå, att proposition icke läser kunna framställas på min reservation, sådan den nu föreligger. Jag har därför skrifvit om en del af densamma. Det förändrar ingenting i sak, den blifver endast stilerad på ett annat sätt. Mitt förslag skulle således blifva en framställning om bifall till Utskottets hemställan i punkten a) och af lika lydelse med denna från och med orden »att riksdagen» till och med orden »vilkor och förpligtelser», men derefter skulle den af mig gjorda förändringen komma. Det heter vidare i Utskottets förslag: »äfvensom förklara att, för den händelse teatern varder på angifvet sätt till enskild person eller bolag upplåten, nyss nämnda anslag kommer att vid oförändradt belopp bibehållas för den tid dylik upplåtelse kan komma att omfatta och Hans Maj:t konungen med enahanda belopp understöder teatern». I stället för denna del af förslaget skulle det enligt mitt förslag komma att heta: »äfvensom förklara att, för den händelse teatern varder på angifvet sätt till enskild person eller bolag upplåten, ett statsanslag till belopp af högst 50,000 kronor årligen må från och med år 1883, derest så erfordras, utgå till den eller dem, som öfvertaga teatern, för den tid dylik upplåtelse kan komma att omfatta, dock under vilkor att Hans Maj:t konungen och Stockholms stad, hvardera med lika belopp som staten, understöder teatern». Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på detta mitt förslag.

*Angående
de Kongl.
teaterns.
(Forts.)*

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Efter hvad man kan döma af den diskussion här förts, tror jag hvarken att Utskottets och ännu mindre att mitt förslag skall blifva bifallet. Beslutet synes snarare bliwa ett rent afslag, men jag har icke velat underlåta att framlägga förslaget, ty efter mitt sätt att se är det en sak att tänka på, när frågan att betala teaterns skuld på ett eller annat sätt kommer upp igen.

Herr Wieselgren: En talare på stockholmsbänken stälde nyss till Kammaren den frågan: »*hvems är skulden?*» Han gaf sjelf svar på densamma, ehuru han icke fullt utsade det, och om svarets rigtighet är jag för min del fullt öfvertygad; men jag måste, såsom äfven nyss från statsrådsbänken hemställdes, fråga den ärade talaren: är männne svaret, om ock rätt, jemväl *billigt?* Jag tror icke, att man skulle kunna undgå en tillvitelse för obillighet, derest man uppmanade Riksdagen hålla sig till allenast det stricte *juridiskt rätta* i denna fråga. Men om man iakttager billighet å ena hållet, torde man äfven kunna vänta att lika billighet iaktages å det andra.

För min del anser jag det icke vore riktigt välbetänkt af Riksdagen att nu *helt och hållet* afslå Kongl. Maj:ts proposition och låta det fortfara på samma sätt som hittills; teatern skulle derigenom upphörligen åsamka sig större skulder, och Riksdagen blefve väl ändå till sist af tvingande skäl nödgad att honorera dem. Bättre då att nu gifva medel — det anser jag vara ett billigt anspråk å Riksdagen; men likaväl som jag tror Riksdagen böra visa detta tillmötesgående mot Kongl. Maj:t, tror jag också Riksdagen kunna ega rätt att fordra hänsyn till sitt billiga anspråk att hädanefter få större garanti än hittills i fråga om teaterns skötsel och affärsförvaltning.

Emellertid har af Hans Excellens, Herr Statsministern blifvit påpekadt, hvilka svårigheter skulle uppkomma, i händelse man beslutade ställa teatrarne under något af statsdepartementen; ingen finans- eller ecklesiastikminister skulle kunna antagas på samma gång vara en skicklig teateradministratör. Detta håller äfven jag för troligt, men det vore väl icke på *ministern* som den egentliga administrationen af teatern skulle hvila, utan på en *teaterdirektör*, som dock skulle i *statsrådet utnännas* af Kongl. Maj:t. På denna teaterdirektör vore det anspråken komme att ställas; och derigenom att han utnämndes i Statsrådet, skulle man efter mitt förmenande få en mera betryggad säkerhet för åstadkommandet af en lämplig och skicklig teateradministration, än man torde kunna ega under nuvarande förhållanden. Hans Excellens Statsministern påpekade, såsom ett skäl *emot* denna anordning, att chefen för det departement, hvarunder teatern skulle lyda, då blefve ansvarig för förvaltningen af densamma. Ja, långt ifrån att detta förhållande skulle förmå mig att frångå de åsigtter, som jag förfäktar, har det utgjort och utgör det än för mig ett det starkaste skäl att fortfarande yrka på antagande af motionärens förslag i dess förevarande del. Det är just därför att denne departementschef skulle blifva i sista hand ansvarig för teaternes förvaltning, som man kunde hoppas få en strängare kontroll till stånd liksom ock en mera tillfredsställande ledning af dem än hittills vid handhavandet af teaternes angelägenheter visat kunna åstadkommas.

Den ärade ordföranden i Stats-Utskottet sökte visa det orimliga i en dylik anordning och undrade, huru det skulle taga sig ut, om en minister, som handhade ärenden rörande postväsendet, telegrafverket och jernvägstrafiken m. m., derjemte skulle få sig ålagdt att sköta våra teatrar eller åtminstone hafva dem under sin uppsigt. Det var visserligen ganska fyndigt af den ärade utskottsordföranden att uppställa saken på detta sätt; men jag tror dock det varit litet lämpligare, om han vid jemförelse med teatrarne erinrat sig sådana institutioner som t. ex. Musikaliska akademien eller De fria konsternas akademi; ty i dem må ju ingå litet mera »poesi» än i post- och telegrafverken, och det skulle ju vara med afseende på det poetiska elementet i teateraffärerna som det vore olämpligt att förlägga dem under ett statsdepartement.

Man har vidare sagt, att det kanske ändå icke vore så olämpligt att låta teatrarne öfvertagas af enskild person eller af ett bolag, och man har påpekat att sådana anordningar kommit till stånd i utlandet. Jag anser för min del att det icke ligger mycken vikt uppå att visa, huru man i *detta* hänseende förfarit i utlandet; utan vigten ligger på huruvida det der visat sig, att de enskilde entreprenörerna eller bolagen skött teatrarne *till fördel för den nationella konsten*, och derom hafva vi icke fått någon tillfredsställande upplysning.

En talare på dalabänken uppehöll sig med synnerlig förkärlek vid det påståendet, att hittills funnits »venne kontrahenter» för de Kongl teatrarne, nemligen konungen och Riksdagen. För min del bestrider jag dock riktigheten af denna uppgift. Jag anser icke Riksdagen vara någon »kontrahent» i detta stycke, och jag skall be att få se det kontrakt, som gjort Riksdagen dertill! Något sådant kontrakt *finnes icke*, såvidt jag vet, och dock måste kontrahentens tillvaro förutsätta tillvaron af ett kontrakt. Riksdagen har endast åtskilliga gånger varit nog tillmötesgående att betala teatrarne skulder, men om detta är tillräckligt för att konstituera »kontrahentskap», då vet jag icke hvar man vill stanna i sina angrepp på den juridiska terminologien!

Samme ärade talaren ville emellertid att en ny kontrahent skulle tillkomma, nemligen Stockholms stad. Jag kan icke neka, att det föreföll mig litet underligt eller öfverraskande att få höra *denne* representant vilja införa en sådan tolkning af kommunallagarna, att i uttrycket »kommunens gemensamma angelägenheter» skulle inbegripas äfven teaterföretag. Står ett sådant yttrande i öfverensstämmelse med den ställning, denne talare hittills intagit med afseende på förut förekommande, likartade frågor? Jag tror mig, utan att gå grannlagenheten för nära, kunna uttala det påståendet, att han sade detta, icke för att dermed visa befogenheten af sitt förslag, utan fast mer för att på egen hand åstadkomma litet »teaterdrift». Och då jag icke gerna bör kunna drabbas af en misstanke, som möjligen låge nära till hands, derest samma invändning utginge från en stockholmsrepresentant, dristar jag jemväl påpeka, att det kanske är mindre billigt att fordra direkt bidrag af Stockholms kommun till teatrarne underhåll, då väl måste medgifvas, att en ganska stor del af teatrarne inkomster tages ur stockholmarnes fickor; och *detta* bidrag af

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Fortset.)

invånarne i Stockholms stad får väl anses vara nog betydande för att motverka anspråk å bidrag äfven från stadskassan.

Efter det jag framställde mitt förslag till beslut, hafva åtskilliga andra hemställanden förekommit, hvilka, såvidt jag kunnat förstå, i hufvudsak anslutit sig till det yrkande jag gjorde, ehuru med ett eller annat tillägg. Så har den talare, som näst efter mig hade ordet, tillagt ordet »högst» framför »175,000 kronor». Jag ansluter mig gerna till denna begränsning af ifrågasatta beloppet. Derjemte ber jag äfven få instämna i det tillägg Herr Berg föreslagit med afseende på ett skrivelseförslag till Kongl. Maj:t; förenande jag mig således i hans yrkande, dock, som sagdt, med iakttagande deraf att anslagsbeloppet sättes till *högst* 175,000 kronor.

Herr Aspelin: Jag har egentligen begärt ordet för att få tillkännagifva, att jag afstår från mitt förra yrkande och förenar mig med Herr Berg i det af honom framställda förslaget, dock med den ändring att framför orden »175,000 kronor» tillägges »ordet »högst».

Medan jag har ordet, ber jag äfven att få göra några erinringar emot ett och annat af de yttranden, som här blifvit fälda, och vill då först vända mig mot den ärade ordföranden i Stats-Utskottet, som yttrade, att, om vi behålla båda teatrarne, skulle de konkurrera *med hvarandra*. Konkurrens mellan dessa tvenne teatrar är ej synnerligen att befara, då å den ena gifvas uteslutande rent dramatiska arbeten och å den andra lyriska. Förr kan man säga, att dessa tvenne teatrar tillsammans bilda ett helt, som konkurrerar med de öfriga teatrarne, och att denna konkurrens har ett högre mål än blott det pekuniära. Samme talare sade vidare, att, om de Kongl. teatrarne blefve privataffärer, skulle man ställa mycket mindre anspråk på dem. Deri har han rätt, men jag föreställer mig, att resultatet i estetiskt hänseende derigenom skulle blifva betydligt sämre. Talaren på dalabänken yttrade, det han hört, att en af de Kongl. teatrarne nuvarande intendent uppgjort ett kontrakt om förhyrande af Nya teatern i Göteborg för 12,000 kronor. Om så är förhållandet — hvilket jag icke har mig bekant — härleder sig sådant just deraf, att den Dramatiska teatern bär sig, och innebär detta ett ytterligare bevis på origiftigheten af att uppoffra den dramatiska scenen för den lyriska.

Herr Casparsson: Det är en gammal grammatikalisk regel, att fråga och svar skola stå i samma kasus, och denna regel har Stats-Utskottet i detta sitt betänkande iakttagit på ett sätt som förtjenar ett erkännande. Kongl. Maj:t har begärt, att Riksdagen måtte lemna ett förklarande att det å riksstatens sjunde hufvudtitel nu uppförda anslag å 60,000 ej varder nedsatt och indraget, så länge Hans Maj:t Konungen understöder teatern med enahanda belopp, ett förklarande som jag föreställer mig att Riksdagen enligt grundlagen skulle hafva mycket svårt att afgifva. Stats-Utskottet har visserligen begränsat medgifvandet till en tid af 10 år, men uppställt det förbehåll och vilkor, att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af möjligen inträffande ny brist

eller förhöjdt årligt anslag till teatern — ett förbehåll som jag å andra sidan föreställer mig att Kongl. Maj:t har mycket svårt att ingå på. Man har talat om att vi nu inträdt i »parlamentarismens» tidsålder, och jag får då bekänna att detta parlamentariska stilprof är ett ganska betecknande bidrag till parlamentarismen i vårt land.

*Angående
de Kongl.
teaterne.
(Forts.)*

Hvad sjelfva saken beträffar, har det så mycket blifvit taladt såväl om den estetiska som om den ekonomiska sidan deraf, att jag nu blott vill förklara, att jag fritager mig från all delaktighet i ett beslut, som jag fruktar skulle medföra, att den dramatiska smaken komme att ställas under *afveckling* och den dramatiska konsten på *afskrifning*. Hvad angår den Dramatiska teatern ber jag att få erinra derom, att Kongl. Maj:t för 10 år sedan gjorde framställning att densamma skulle af statsverket inköpas och att teatern då laborerade med en skuld, som jag tror var nästan större än den nuvarande. Stats-Utskottet tillstyrkte då denna hemställan i följande ordalag: »Icke heller kan Utskottet för sin del tillstyrka, att tillgångar dertill anskaffas genom att åter försälja Dramatiska teatern. Inköpet deraf skedde hufvudsakligen för att till afhjelpande af ett länge känt behof åt de båda scener, den dramatiska och den lyriska, hvori teaterns personal var fördelad, bereda hvar sin efter de särskilda konstgrenarnes olika fordringar lämpad särskild skådebana, och den Dramatiska teatern hade icke allenast ur konstnärlig synpunkt, utan äfven i ekonomiskt hänseende lemnat ett särdeles på sista tiden tillfredsställande resultat. Det skulle således enligt Departementschefens förmenande vara en förlust att nu åter afhända sig densamma, en åsigt hvilken Utskottet icke kan annat än dela.»

Detta Utskottets betänkande är utan reservation undertecknad med samma namn, som kontrasignerat den föreliggande Kongl. propositionen. För någon tid sedan föreslog Kongl. Maj:t, att Riksdagen i anseende till statsverkets dåliga ekonomiska ställning skulle i och för statsregleringens uppgörande låta försälja några staten tillhöriga tomter, men detta förslag afvisades då med dygdig förtrytelse. Det var då blott fråga om ett veterinärinstitut. Nu är det fråga om ett konstinstitut — må vara att det på samma gång är — ett konstigt institut; nu skulle Riksdagen göra en konst i sitt förra uttalande och medgifva försäljning af en statens tillhörighet. Jag tror icke att ett sådant förfarande vore fullt konsekvent.

Utskottet anför på sid. 13 åtskilliga skäl för försäljningen. Det erkänner att de skäl, hvilka ur estetisk synpunkt blifvit anförda mot de båda scenernas sammanförande, förtjena något afseende, och erkänner äfven att den Stora teatern icke fullt lämpar sig för uppförande af vissa slags dramatiska stycken, men tröstar oss **med** att Stora teatern har »stora värdefulla minnen» från den tid scenerna voro sammanslagna. Ja, skulle detta förslag gå igenom, då tror jag verkligen att den dramatiska konsten i vårt land hädanefter hufvudsakligen får lefva på sina »stora minnen.»

Utskottet har uttalat såsom sin mening att, om detta icke skulle gå, teatern borde utarrenderas till något bolag och för att skaffa garantier skulle man, såsom departementschefen säger, förordna »nä-

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

gon lämplig person» hvars åliggande skulle vara »att granska de stycken, som skulle å teatern spelas», och hvars myndighet skulle sträcka sig så långt, att han kunde »förbjuda uppförandet af sådana» — teaterstycken — »som ej vore landets förnämsta seen värdiga.»

Jag kan ej finna annat än att detta vore ett återinförande af teatercensuren, hvars afskaffande Riksdagen för sin del beslutade år 1869.

Det blir nästa år 100 år sedan Sveriges konungar läto öppna ett konstens tempel »åt de fosterländska sånggudinnorna.» Nu är det visserligen sant, att sånggudinnorna äro evigt unga, men det torde dock ej vara en alltför djerf bild att antaga, det de nu hunnit till myndig ålder. Då vill man sätta dem under förmynderskap af censuren, och under det konung och Riksdag alltid förut tagit vård om dessa sånggudinnor, skulle man nu säga: vi äro trötta på sällskapet och kasta dem i armarne på ett bolag i denna de kullbyterande bolagens tid! Jag tycker det verkligen är synd om de fosterländska sånggudinnorna!

Man invänder att det här likaväl som i Paris kan gå för sig att teatern skötes genom bolag. Men hvad som går för sig i den dramatiska konstens hemland, passar måhända icke så bra i den kalla kulna norden. Vore det ej skäl att först försöka någon annan utväg? Utskottet säger visserligen, att Riksdagen ingalunda torde vara villig gå in på vidare uppoffringar, men huru *vet* Utskottet det? Vore det icke skäl att försöka! Jag tror att i kulturfrågor Stats-Utskottet dock bör besinna, att Sveriges urgamla konungatitel lyder icke blott »rex vandolorum» utan äfven »rex suecorum» et gothorum.»

Beträffande det yrkande, jag vill framställa, har jag verkligen svårt att välja mellan de olika förslag, som redan blifvit framställda. I händelse något särskildt förslag skulle lyckas kring sig förena ett större antal röster, skall jag dertill ansluta mig, men om jag tvingas att välja mellan bifall till Utskottets förslag, och afslag så röstar jag obetingadt för afslag.

Herr Ablin: Jag skall yttra mig mycket kort och har begärt ordet egentligen för att inför Kammaren uppläsa ett fattigdomsbevis, som jag finner mig föranlåten att utfärda för mig sjelf i denna fråga. Jag måste uppriktigt tillstå att ofvanpå allt, hvad som blifvit i saken taladt, jag dock i närvarande stund icke vet, huru jag skall rösta, och jag afundas högcligen dem af Herrarne, som i detta stycke äro ense med sig sjelvc. Jag har ända från begynnelsen varit af den tanken att Riksdagen här torde göra något, för att hjälpa vår nationalteater ur dess betryckta ekonomiska ställning, och jag hade varit beredd att anföra rätt många skäl, hvarför representationen borde detta göra, i fall så behöfdes. Den Kongl. propositionen tilltalade mig till en början mycket, men emot densamma hafva åtskilliga ganska viktiga och svåra anmärkningar blifvit framställda, och det är verkligen icke utan att stor fara är för handen, att man skulle skada den sak, man vill gagna, genom att nu bifalla det ena eller andra förslaget. Om jag också icke vet, huru jag bör i denna sak rösta, så har jag åtminstone fått den saken fullt klar för mig, att detta ämne, om nå-

got, är i stort behof af ytterligare utredning. Jag kan därför icke annat än i närvarande stund, och såsom saken nu befinner sig, rösta för afslag å såväl det ena som andra förslaget, men vill icke att detta afslag skall erhålla en sådan lydelse att det kunde se ut som om representationen dermed förklarar, att den icke vidare vill hafva med saken att skaffa, utan jag önskar att det må erhålla den form, att deraf må framgå att Riksdagen önskar en förnyad utredning. Emellertid äro teaterns affärer i det skick, att genom uppskof med afgörandet ställningen allt mera försvagas, och om nu Riksdagen genom sitt beslut dertill i viss mån föranleder, så synes det mig som om Riksdagen ock vore skyldig att på något sätt godtgöra den förlust, som derigenom kan uppstå. Jag anhåller därför, Herr Talman, att få föreslå,» att Kammarerna med afslag å såväl den ena som andra framställningen i frågan anhåller, det Kongl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med förnyad nädig framställning samt besluta, att för betäckande af räntan å den nu befintliga skulden ett anslag utöfver det hittills utgående af 15,000 kronor årligen må utgå intill dess beslut rörande ordnandet af Kongl. teaterns angelägenheter kommer att fattas.»

Angående
de Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Herr Berg: Jag har begärt ordet endast för att gifva tillkänna, att jag icke har något emot att i det förslag, jag tagit mig friheten framställa, om beviljande af ett förslagsanslag, 175,000 kronor, till afbetalning å teaterns skuld, må göras den förändring, att det inskränkes till ett förslagsanslag af *högst* 175,000 kronor, till betalning af halfva skulden.

Då jag har ordet, ber jag jemväl att, med anledning af hvad som här yttrats rörande anspråken på att Stockholms kommun äfven borde bidraga till teateranslaget, få uttala den åsigt, att om tilläfvarytirs Stockholms stadsfullmäktige eller invånare skulle anse sig befogade att på ett eller annat sätt understödja en nationalteater, jag dock är nästan fullt öfvertygad om, att de icke skulle vara villiga att förbinda sig att i 10 år betala något anslag för ändamålet, i fall teatern komme att till enskild person eller bolag såsom ett industriföretag utarrenderas.

Herr C. A. Larsson: Då jag reserverat mig, utan att angifva hvad jag med min reservation afsett, så ber jag att få tillkännagifva att jag med densamma afsett rent afslag på den Kongl. propositionen. Jag har icke gjort det därför att jag hyser någon ovilja mot teatrarne — jag liksom många andra älskar konsten — men jag tror att teatrarne böra behålla den ställning de hafva och att den som gjort skulden bör betala den, och sedan den förutvarande direktören numera fått afsked på grått papper och en annan direktör kommit i hans ställe, är jag öfvertygad att, om han får behålla båda teatrarne, så skall han spela in den summa, som nu utgör teatrarne skuld, många gånger om på en tio år, så att på det sättet all teatrarne skuld blifver betald, utan att staten behöfver deltaga deri med en enda styfver. De Kongl. teatrarne hafva, såsom förut är sagdt, ett sådant läge, att det är omöjligt för andra teatrar att

Angående
de Kongl.
teatrarne.
Forts.

kunna konkurrera med dem, om de blott skötas på ett klokt och förnuftigt sätt och icke stå under ledning af en direktör, hvilken icke om teatrarne och dithörande förhållanden har mera begrepp än jag eller någon ännu mera okunnig. Det är beklagligt för konungens nuvarande rådgifvare, att de skola behöft framlägga den förevarande propositionen, men de kunna ju trösta sig med, att de icke regerat under den tid, denna balans tillkommit.

Såsom motionär i teaterfrågan fick jag för många år sedan ett anonymt bref, som påpekade alla de dumheter som teatrarne dåvarande styrelse och administration begått. Jag har letat efter detta bref, för att kunna få läsa upp det nu, men icke kunnat få reda på det.

Emellertid vore jag och en kamrat till mig i Statsrevisionen synnerligen intresserade af teatrarne affärer. Vi skickade efter alla papperen och genomgingo kontrakt och räkenskaper samt funno att man då var på god väg att genomföra ett besparingssystem, som, efter hvad vi åtminstone kunde uppfatta, borde leda till att all skuld skulle försvinna. Detta var i början af 1870-talet, om jag icke minner mig vid 1874 års revision. Sedermera har det emellertid, efter hvad jag hör, gått alldeles baklänges. Jag tror således att det är skäl att Riksdagen afslår det nu framkomna förslaget och låter den nya teaterdirektören försöka sig ett eller annat år, så att man kan få se, om skulden under hans förvaltning ökas eller minskas; man slipper då slumpa bort den Dramatiska teatern för en spottstyfver. Om teatrarne skötas bra, så får man penningar och kan betala skulderna, om man blott tager till princip att icke åsamka sig nya skulder. Vi hafva 5 teatrar i staden och hos alla är det nästan alltid utsåldt, så att, om man icke på förhand köpt biljett, man lätt blir utan. Om blott därför de Kongl. teatrarne sköttes lika bra som t. ex. Nya eller Södra teatern, så tror jag att de skulle förtjena åtminstone så mycket penningar att de underhölle sig sjelfva.

Herr Sven Nilsson: Att föreliggande fråga är svårlöst, framgår helt naturligt af de många reservationer, som blifvit fogade vid Stats-Utskottets betänkande, och af de många förslag, som under diskussionen blifvit väckta. Såsom Herrarne finna, har äfven jag i förening med Herr Liss Olof Larsson afgifvit en reservation emot Utskottets hemställan. Sedan emellertid Herr Liss Olof Larsson nu yttrat sig och uttalat de skäl, som föranledt oss att beträda den i reservationen uttalade mening, behöfver jag blott tillägga några ord. Man har klandrat Stats-Utskottets förslag bland annat därför, att man framkommit med det vilkor, som i Stats-Utskottets hemställan lika som i vår reservation föreligger, och man har sagt, att, äfven om ett sådant vilkor blefve bestämdt, detsamma dock icke skulle komma att tillämpas. Detta må så vara; och jag får för min del också förklara, att jag icke tror sådana vilkor hafva någon symmerlig betydelse. Men jag får på samma gång fästa uppmärksamheten derpå, att något förslag om teaterns utlemnande till enskild person icke förut förekommit vid de tillfällen samma fråga förut varit föremål för Riksdagens behandling, och jag har biträdt förslaget om detta vilkor,

derför att jag trott, att Riksdagen bör fästa Kongl Maj:ts uppmärksamhet derpå, att ett sådant vilkor är nödvändigt, om teaterns ledning skall öfverlemnas åt enskild person eller bolag. Man har äfven klandrat den åtgärden, att man velat binda Riksdagen vid ett anslag för en tid af tio år. Det är dock naturligt, att äfven detta vilkor står i förbindelse med förslaget att öfverlemna teatern till enskild person eller bolag, ty om man så gör, kan sådant icke ske med mindre än att entreprenören vet att han får fortfarande uppbära det anslagsbelopp, som en gång beviljats och som man förutsatt vara behöfligt för att förmå den enskilde att öfvertaga teatern. Man torde sålunda finna, att de klandrade vilkoren betingas just af den omständigheten, att man tänker slå in på den väg att öfverlåta Kongl. teatern till enskild person eller bolag, och för den skull äro de väl äfven nödvändiga.

Då det emellertid lärer vara otänkbart, att Hans Maj:t Konungen i längden skall finnas villig att göra så stora och betydande uppoffringar för teaterns uppehållande som hittills, och då jag för min del är öfvertygad härom, samt då jag icke åtminstone för närvarande vill gå in på ett förslag att öfverlemna teaterns förvaltning till ett statsdepartement, har jag icke velat biträda den här gjorda hemställan om afslag, ty vi skola nog då få se, att, om man afslår den Kongl. propositionen, skall frågan återkomma under den form, att man just föreslår förläggande af teaterns förvaltning under ett af departementen, och följderna deraf skulle blifva, att Hans Maj:t Konungen komme att slippa ifrån alla uppoffringar för teatern och att således sedermera alla kostnaderna för densamma öfverflyttades på statsverket. Detta är i min tanke det bestämmande motivet för dem, som vilja lägga teatern under ett af departementen. Då jag vidare för min del hyser den mening, att äfven med det anslag, som nu är i fråga att lemnas af staten och Kongl. Maj:t, det icke är möjligt att under den närmaste framtiden upprätthålla teatern på ett för landet värdigt sätt utan förnyad skuldsättning, har hos mig den tanken uppstått, att det vore nödigt att söka förmå Stockholms kommun att äfven bidraga något till teatern, och jag kan icke föreställa mig annat än att Stockholms stad skall vara villig härtill. helst då man besinnar, att det just är medlemmarne af Stockholms kommun, som framför andra bevista de Kongl. teatern. Någon har här påstått, att på ett sådant vilkor skulle icke Stockholms stadsfullmäktige ingå. Med afseende härå instämmer jag med den ärade representanten på dalabänken, då han sade, att om de Kongl. teatern icke betydade mera för Stockholms kommun, än att den låter dem stängas för publiken, nåväl, låt detta då få ske. Men Stockholms invånare skulle säkerligen icke länge blifva nöjda med en sådan åtgärd, och jag tror för min del, att Stockholms kommuns förtroendemän snart derefter skulle genom påtryckning af sina valmän se sig nödsakade att gå in på ett sådant förslag, såvida det ens någonsin förkastades. hvilket väl är otroligt, och jag håller före, att kommunallagarne väl tillåta stadsfullmäktige att fatta ett dylikt beslut. Stockholms stadsfullmäktige hafva för någon tid sedan fattat ett liknande beslut i en

*Angående
de Kongl.
teatern.*
(Forts.)

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

annan fråga, nemligen i fråga om anslag till Stockholms högskola. Jag har äfven den föreställningen att, i händelse Stockholms kommun vare sig genom beslut af stadsfullmäktige eller genom enskilda tillskott, ville bidraga till uppehållande af de Kongl. teatrarne, kan Stockholms kommun dervid fästa de vilkor, som den anser för sig tryggande emot den uppoffring den gör. Jag skulle för min del tro det vara klokt, att både Kongl. Maj:t och Riksdagen samt Stockholms kommun, om alla gemensamt bidraga till teaterns upprätthållande, äfven gemensamt tillsatte en styrelse, som skulle utöfva förvaltningen af teatrarne. Jag är särskildt förvissad derom att, förr än så sker, och innan biljettprisen vid de Kongl. teatrarne vid de flesta representationerna nedsätts i jernförelse med prisen på t. ex. Nya teatern, Kongl. teatern icke skall bära sig, och detta af det enkla skälet, att för det mesta spelas på de Kongl. teatrarne icke för fulla hus och mången gång icke ens för halfva hus. Jag tror sålunda, att den uppoffring, Stockholms stad komme att vidkännas, skulle staden återvinna genom ett billigare tillträde till teatern, emedan just genom detta bidrag från Stockholms stad skulle biljettprisens nedsättning kunna åstadkommas. Det är en ganska känd erfarenhet, och det är icke få, som hysa den öfvertygelsen, att mången till följd af de höga inträdesprisen icke besöker dessa teatrar, en öfvertygelse, som jag vunnit under samtal med i Stockholm bosatta familjer. Det är ju uppenbart, att om en familj består af flere medlemmar och det ofta kommer i fråga att hela familjen skall besöka teatern, det blir ganska dyrt att bevista spektaklet på de Kongl. teatrarne och man föredrager då att gå på en billigare teater, allra helst som Nya teatern i många fall täflar med de Kongl. teatrarne i att tillfredsställa ansåken. Jag hemställer derföre, om icke just genom att i många fall nedsätta biljettprisen, Stockholms kommun skulle få igen den uppoffring, den skulle komma att vidkännas genom kommunens anslag. Ja, någon till och med hyser den tron, att genom en sådan anordning, som jag nu framställt, skulle Kongl. operan, om Dramatiska teatern indroges, bära sig utan anslag från något håll. På dessa bevekelsegrunder har jag afgifvit min reservation och anhåller nu om bifall till det förslag, Herr Liss Olof Larsson i Kammaren framställt.

Grefve Björnstjerna: Om jag vore lika öfvertygad som den ärade ledamoten på östgötabänken att teaterns affärer skulle gå mycket bra, blott man *beslutade* att de *skulle* gå bra, så vore detta för mig mycket fägningsamt. Men jag vågar icke hoppas något dylikt. Den ärade talaren ansåg, att orsaken till att affärerna gingo så illa läge deri, att man vid teatrarne anställde okunnige direktörer, och han stödde denna sin åsigt på ett bref, som han erhållit från en anonym fackman. I förbigående ber jag få nämna, att jag icke kan förstå huru talaren kunde veta att brefskrifvaren var en fackman, då han vore *anonym*. Med all aktning för nämnde fackman tror jag dock att han misstagit sig. En i estetiskt hänseende mera kompetent teaterdirektör än hvard Friherre von Stedingk var, torde icke gerna kunna uppletas. Men huru gingo likväl affärerna under hans administration? Jo, skulderna ökades högst betydligt. Friherre

von Stedingk skulle ju således enligt Herr C. A. Larssons åsigt varit en mycket dålig teaterdirektör. Under de första åren af den senaste teaterdirektörens förvaltning, hvilken direktör nu, såsom den ärade talaren behagade yttra, erhållit afsked »på grått papper», gingo deremot teatrarne med vinst och skulderna förminskades så småningom. Först under de sista fem åren af hans förvaltning hafva affärerna åter gått illa, och skulderna tillväxt. Den nu afgångne direktören skulle således hafva varit utmärkt att börja med och först på slutet förtjent sitt afsked. Dylika påståenden sakna all hållbar grund. En nationalteater kan icke bära sig med så små anslag, som den vår erhåller, äfven om direktörerne äro aldrig så framstående.

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Vidare har det blifvit yttradt icke allenast af den siste talaren, utan äfven af flera andra, att, då småteatrarne kunde bära sig, de Kongl. teatrarne också borde kunna göra det. Jag kan icke förstå huru man kan ställa upp en sådan jemförelse. Småteatrarne behöfva icke en sådan stor personal som den kungliga. De hafva inga stora körer, ingen stor balett eller orkester, ingen elevskola; allt detta måste deremot tillhöra en stor teater. Vid småteatrarne äro sujetterna antagna för några månader, och kunna sedan afskedas. Så kan man icke förfara med mera framstående talanger; dessa ega berättigade anspråk på att hafva framtiden mera betryggad.

Ordföranden i Stats-Utskottet har ansett anledningen till teatrarne bedröfliga ställning vara den, att man vid den lyriska scenen icke kunnat bibehålla dess framstående artister, och att denna scen derföre blifvit för hvarje år allt sämre och sämre, så att publiken icke mera vill infinna sig vid dess representationer. Detta är verkligen ett ganska hårdt omdöme. Jag vågar deremot tro, att denna scen har ännu artister så framstående, att få teatrar på kontinenten kunna uppvisa några bättre. Jag vet äfven, att utlänningar ofta nog förundra sig öfver att ett land med en så ringa folkmängd som Sverige kan uppsätta en så god lyrisk scen.

Samme ärade talare framhöll att, då representationer samtidigt gäfvos på två olika ställen, utgifterna derigenom måste blifva större och antog att detta var en bidragande orsak till teatrarne dåliga finanser. Ja, det är klart att, om föreställningar gifvas på två särskilda teatrar, dagkostnaderna blifva större. Men om å andra sidan äfven recettinkomsterna blifva större, torde satsen icke vara bevisande.

Man har vidare anmärkt, att »L'Opera» i Paris är utarrenderad och att man således mycket väl kunde utarrendera äfven vår teater. Jag ber dock få erinra, att den nämnda paristeatern icke är någon nationalteater, utan helt enkelt en teater, der man uppför stora musikstycken. På samma sätt förhåller det sig med de italienska teatrarne, som här blifvit återopade. Dessa äro icke heller några nationalteatrar. De äro teatrar, på hvilka endast operor gifvas, och det är icke detta, som karakteriserar en nationalteater.

Slutligen ber jag få säga några ord om det af den siste talaren äfvensom af talaren på dalabänken framställda förslag att Stockholms stad skulle bidraga till teaterns uppehållande. Jag undrar dock om det icke just är Stockholms stad, som för närvarande mest bidrager

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

till teaterns underhåll. Den långt öfvervägande delen af dess intrader lemnas ju af Stockholms invånare. Nu vill man emellertid att Stockholms stadsfullmäktige skola för detta ändamål anslå en bestämd, större summa. Jag kan icke förstå huru Riksdagen skulle kunna förmå stadsfullmäktige att åtaga sig något sådant. Den siste talaren yttrade visserligen att, om stadsfullmäktige åtog sig detta, kunde man vara säker på att teaterns affärer skulle blifva väl skötta. Jag frågar då, huru stadsfullmäktige skulle kunna i detta hänseende utöfva någon kontroll eller huru teaterstyrelsen då skulle se ut. Skulle den bestå dels af en af Konungen tillsatt ledamot, dels af en af Riksdagen utsedd, förmodligen någon fullmäktig i Banken eller Riksgäldskontoret, dels slutligen af en stadsfullmäktig. I sanning en ganska märkvärdig och föga förtroendeväckande sammansättning. Ätminstone är jag öfvertygad att Stockholms stadsfullmäktige skola anhålla att slippa vara med derom.

Hvad slutligen beträffar det påståendet, att, om stadsfullmäktige finge del i teaterstyrelsen, all fordran på uppsättande af dyrbara pjäser i och med detsamma skulle upphöra, hemställer jag till den ärade talaren om det någonsin varit stadsfullmäktige som påyrkat uppsättning af nya och dyrbara pjäser. Jag tror det icke. Helt andra krafter inverka i detta fall och komma äfven under alla omständigheter att göra sig gällande. För min del anser jag således att Stockholms kommun hvarken kan eller bör blanda sig i teaterns affärer.

Jag har slutligen begärt ordet för att förena mig i yrkandet om bifall till Herr Bergs förslag, med den förändring, som af honom sedermera blifvit deri gjord.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de derunder framställda yrkanden, som ännu qvarstodo, gaf Herr Talmannen propositioner, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på antagande af Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition, dels på bifall till hvar och ett af de olika förslag, som af Herrar Liss Olof Larsson, Flensburg, Berg och Ahlin blifvit under öfverläggningen framställda, dels ock slutligen på afslag å såväl Utskottets hemställan som hvad Kongl. Maj:ts uti ifrågavarande afseende föreslagit; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen förnyade Herr Talmannen propositionerna å de öfriga yrkandena, bland hvilka det, som afsåg att såväl Utskottets som Kongl. Maj:ts förslag måtte afslås, nu af Herr Talmannen förklarades hafva röstöfvervigt. Då emellertid votering äskades äfven rörande kontrapositionen, upptog Herr Talmannen änyo samtliga ännu återstående yrkanden samt förklarade, efter derå gifna propositioner, sig anse yrkandet på bifall till Herr Bergs förslag vara af flertalet antaget till kontraposition i den votering, som komme att anställas för att bestämma kontrapositionen i hufvudvoteringen. Men jemväl härom begärdes votering, i följd hvaraf och sedan till kontraposition i sistnämnda votering antagits det af Herr

Liss Olof Larsson gjorda yrkande, en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition antager deras mening, som yrkat bifall till det förslag, som Herr Berg under öfverläggningen i ämnet framställt,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af Herr Liss Olof Larsson framställda yrkande.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 79 ja mot 100 nej; hvadan propositionen för voteringen angående kontraposition i hufvudvoteringen erhöll denna lydelse:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet på afslag i såväl Stats-Utskottets förevarande hemställan, som Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af Herr Liss Olof Larsson under öfverläggningen framställda yrkande.

Vid verkställd omröstning enligt sistnämnda voteringsproposition afgåfvos 131 ja mot 46 nej; och blef alltså för hufvudvoteringen en proposition af följande innehåll uppställd:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i mom a) af Utlåtandet N:o 58

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit såväl Utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

*Angående
de Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

I denna sista votering röstade 56 ledamöter ja och 128 ledamöter nej; varande således beslut af Kammarne fattadt i enlighet med nejpropositionen.

Mom. b:

Bifölls.

§ 4.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar komme att anställas den 14 innevarande månad öfver de voteringspropositioner, som dessförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända, äfvensom att, för den händelse i de frågor, deri Kamrarne stannat i olika beslut, en eller flere för gemensam omröstning afsedda propositioner icke till nämnda dag från vederbörande Utskott till Kamrarne inkommit och der godkändts, dylik omröstning öfver dessa propositioner skulle ega rum Onsdagen den 20 i denna månad.

Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.